

EDGAR ALLAN POE

ŞİİRLER

ANNABEL LEE

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
ERDOĞAN ALKAN

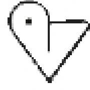

VARLIK ŞİİR

EDGAR ALLAN POE

ANNABEL LEE
(Şiirler)

İngilizceden çeviren: Erdoğan Alkan

VARLIK ŞİİR

Edgar Allan Poe
Annabel Lee (Şiirler)

Dizi editörü: Enver Ercan
Dizi tasarımı: Nazlı Ongan

Varlık Şiir Dizisi: 80
Varlık Yayınları: 1172
Sertifika No: 10644

Varlık Yayınları A.Ş.
Perpa Ticaret Merkezi, B Blok, Kat 5, No. 484 Şişli 34384 İstanbul
Tel: (0212) 221 31 71 – Direkt Tel-Faks: (0212) 320 06 46
E-posta: varlik@isbank.net.tr – www.varlik.com.tr

For the moon never beams without bringing me dreams
Of the beautiful Annabel Lee;
And the stars never rise but I see the bright eyes
Of the beautiful Annabel Lee;
And so, all the night-tide, I lie down by the side
Of my darling, my darling, my life and my bride
In her sepulchre there by the sea —
In her tomb by the side of the sea.

Edgar A Poe

ANNABEL LEE[*1]

Yıllar önceydi, yıllar yıllar önce,
        Deniz kıyısındaki
O diyarda bir genç kız yaşıyordu
        Bilirsiniz adını, ANNABEL LEE; –
Düşünmezdi hiçbir şey benim olmaktan başka,
        Sevmekten başka beni.

Ben çocuktum o çocuk o deniz ülkesinde
        Sevdik birbirimizi
Aşktan büyük daha özge bir aşkla
        Ben ve canım Annabel Lee –
Bir sevda ki gökte uçan melekler
        Kıskanırlardı bizi.

Ve bu yüzden yıllar ve yıllar önce
        Deniz kıyısındaki
O diyarda soğuk bir rüzgâr esti buluttan
        Dondu canım Annabel Lee
Soyluydu, hanedandan biri gelip götürdü,
        Bırakıp gitti beni
Bir mezara gömdüler o diyarda
        Deniz kıyısındaki.

Pek hoşnut değillerdi sanki gökte melekler,
        Kıskanmışlar mıydı onu ve beni; –
Evet! Buydu nedeni (herkes bilir yaşayan o diyarda
        Deniz kıyısındaki)
Bu yüzden esti gece o dondurucu rüzgâr
        Böyle öldü Annabel Lee.

Aşkımız uzak aşktan güçlüydü, ötekiler
Bizden yaşça ileri –
Bizden başça ileri –
Niceleri; ne gökteki melekler,
Ne deniz dibi cinleri
Ruhumu ruhundan ayıramadı onun
Benimdi hep Annabel Lee; –

Ay ışır hep onunla düşler taşır, düşlerimde
Güzelim Annabel Lee;
Gece yıldızlar doğar gözleri ışığında
Güzelim Annabel Lee;
Böyle bütün geceler uzanıp dinlenirim
Sevgilimin, eşimin, bir tanemin yanında,
Mezarının yanında deniz kıyısındaki –
Uğuldayan denizin kıyısındaki.

ANNEM'E

[Üvey annesi Bayan Clemm için]

Yukarda, göklerin derinliğinde
Söyleşen melekler arasa ne kadar
En ateşli aşk sözleri içinde
"Anne"den kutsal bir söz bulamazlar.
Anne dedim size hep yıllar boyu
Benim için anneden de ötesiniz
Özgür kılıp Virginia'mın ruhunu
Yüreğime Ölümün koyduğu siz –
Annem, kendi annem öldü genç yaşta
Annemdi, ama siz aynı zamanda
Çok sevdiğimin annesisiniz
Sizi anneden öte bulmam bundan
Çünkü bu sonsuzluk içinde karım
Daha azizdi ruhlar yaşamından.

ELDORADO

Cıvıl cıvıl giysisiyle
Yiğit, yılmaz bir şövalye
Güneş, gölge aldırmadı
Bir şarkı dudaklarında
Dolaşıp bütün dünyada
Eldorado'yu aradı.

Ömür geçti, zaman aktı
Cesur şövalye yaşlandı
Bir gölgeyle yüreğinde.
Yollar tepip yaprak gazel
Eldorado denen güzel
Yeri bulamadı diye.

Bütün gücü bittiğinde
Bir gölge çıktı önüne
Bir başka gezginin ruhu,
"Eldorado denen bir yer
Var mı? Nerde, varsa eğer?"
Diye o gölgeye sordu.

"Ardından Ay tepelerinin
Sür atını dolu dizgin
Gölgeler vadisine doğru
Sür atını, yiğitçe sür
Karanlıklar içine gir
Bulursun Eldorado'yu".

ANNIE İÇİN

Çok şükür! bunalım –
Tehlike bitti,
Sürüp giden o dert
Sonunda gitti –
"Yaşam" denen ateş
Silahı attı.

Biliyorum, çok hazin
Bu denli güçsüz kalmak,
Uzanmak boylu boyunca
Parmağını bile oynatamamak
Ama, boş ver diyorum –
Kendimi iyi hissediyorum.

Yatağımda öyle dingin,
Yatıyorum ki şu an
Ölü gördüğünü sanar
Beni gören bir insan –
Ve başlayabilir titremeye
Gerçekten ölüyüm diye.

İç çekişler, yakınmalar,
Hıçkırıklar, ahlar, vahlar, acılar
Dindi şimdi,
Korkunç bir yürek çarpıntısıyla
Oy! Korkunç bir çarpıntıyla
Korkunç bir yürek çarpıntısıyla!

Sayrılık – bulantı –
Çektiğim korkunç acı –
Son buldu ateşle birlikte,
Beynimi yakıp kavuran –
Deli eden ateşle birlikte,
"Yaşam" denen ateşle birlikte.

Ve de oy! bütün işkencelerin
– O işkence – en beteri
Sona erdi – o korkunç
Susuzluk işkencesi;
Kargınmış bir Tutku ırmağının –
Bir naftalin ırmağının suyuna.
Ben de içtim o sudan
Tüm susamışları kandıran sudan –

Usulca akan sudan,
Ninni söyleyen sudan
Yerin biraz altındaki
Kaynaktan –
Yeraltında, pek de derin
Olmayan bir oyuktan.

Oy! Budalaca şeyler
Söylenmesin,
Odan karanlık, yatağın dar
Denmesin;
Kişi kendi yatağından
Başkasında uyuyamaz
Uyku aynı yatakta
Uyuklamadan gelmez.
Umduğunu bulamayan ruhum
Pek güzel dinleniyor burda.
Mersinlerin ve güllerin
Ayartıcı eski kokularını
Büsbütün unutarak,
Ya da onlara asla
Bir özlem duymayarak;

Bak işte uzanmış yine
Mutlu ve dingin
Kokusunu düşlüyor çevresinde
Menekşelerin –
Biberiye'nin
Birbirine karışmış kokusunu
Sedefotu'nun
Güzel hercailerin.

İşte yatıyor yine
Yatıyor mutlu, dingin
Annie'nin gerçekliği
Güzelliğine değgin –
Nice düşlerle yunmuş –
Bir banyoda, Annie'nin
Örgüsüyle boğulmuş.

Şefkatle öptü Annie,
Öptü beni, okşadı,
İncitmeden usulca
Başım göğsüne kaydı –
Derin uykuya daldı
Göğsünün cennetinde.

Söndüğü zaman ışık
Örttü üstümü sıcacık
Ve yakardı meleklere
Beni korusunlar diye;
Yakardı melekler ecesine
Beni kötülükten korusun diye.

(Emin beni sevdiğinden)
Öylesine rahat, dingin
Yatıyorum ki yatakta
Ölü sanar beni gören –
(Yüreğimde sevdasıyla)
Öylesine hoşnut, memnun
Yatıyorum ki yatakta
Ölü sanarsınız beni –
Gerçekten öldüm sanarak
Bakıp korkarsınız benden –

Gökteki nice yıldızdan
Daha parlak
Şu yüreğim
Aydınlanır Annie ile,
Onun ışığı ile,
Annie'nin aşkı ile,
Düşüncenin ışığıyla,
Annie'min gözleri ile.

HELENE'E

Bir kez görmüştüm seni – yalnızca bir kez
Bundan yıllarca önce
Kaç yıl önce bilemem – ama çok değil
Bir temmuz gecesi ortalarıydı
Ruhun gibi bir dolunay yükseliyordu
Telaşla, gökyüzünde bir yol açarak kendine
Bir ışık örtüsü gümüş ipekten
Sıcakta, uyuşukluk içinde, dingin,
Yüzü kalkık binlerce gülü kapladı,
Büyülü bir bahçede çiçeklenen gülleri.
Orda rüzgârlar bile ayaklarının
Parmak uçlarında yürüyorlardı –
Yüzü kalkık gülleri kapladı örtü
Yanıtlayan gülleri, aşk ışığını,
Verip kokulu ruhunu
Kendinden geçmiş ölüme
Yüzü kalkık o gülleri kapladı,
Gülümseyen sonra ölen gülleri,
Büyülediğin gülleri
Ve senden sayılan şiiri.

Bembeyaz giysiler içindeki
Matem rengi bir kütüğün üstünde
Seni görüyordum yarı devrilmiş
Yüzü kalkık gülleri kapladığı zaman ay
Senin yüzün gibi kalkık ve acılı gülleri
Kapladığı zaman ay.

Bu Temmuz gecesi Yazgı değil mi
(Hüznün eşdeğeri) Yazgı değil mi
Bahçenin eşiğinde beni durduran
Ve koklatan pineklemiş gülleri,
Tek bir adım atılmamış gülleri:
Çünkü senin ve benim dışımda
Burda uyuyordu bu rezil dünya.
(– Ey gökler! – Ey Tanrı!
Aslında tek olan bu iki sözcüğü
Duyduğumda nasıl da çarpar yüreğim)
– Senin ve benim dışımda.
Durdum – baktım – birden her şey kayboldu.
(Oy! Bu bahçe büyülüydü anılarımda!)
Donuklaştı sedef parıltısı ay'ın,
Dolambaçlı yollar, yosunlu sıralar,
Çiçeklerin kıvancı, gözü yaşlı ağaçlar
Artık görülmüyorlar:
Kutlu havanın kollarında
Öldü kokusu güllerin.
Her şey – her şey soluk verdi, senin dışında.
– En az soluk yok senden
Gözlerinin ilahi parıltısı dışında –
Kalkmış gözlerinin parıltısı dışında –
Gözlerini görüyordum yalnızca – her şeydiler benim için
Gözlerini görüyordum yalnızca
– Yalnızca gözlerini saatler boyunca
Gözlerini görüyordum ay batınca
Nice vahşi sevda öykülerini kazıyormuş gibiler

Kutsal uyduların kristaline!
Nice kara acılar! Ve de nice umutlar!
Nice gurur okyanusu durgun ve dingin!
Nice cüretli düşler! Gömülmüş olsalar da –
Nice sonsuz güç var aşkta.

Yazık şimdi sevgili Diana'm karanlıkta
Şafağa kafa tutan bulutların yanağında;
Sen et yiyen ağaçların arasına kayan hayalet
Kaçıyorsun
Yalnızca gözlerin kalıyor burda.
Onlar gitmeyecekler hiç – zaten hiç gitmediler
Bu gece evime giden yalnız yolu aydınlatıyor
Onlar (ki Umut değil) terk etmediler beni.
Ardımdan geliyorlar – yıllardır güdüyorlar beni
Efendim benim onlar – onların kölesiyim –
Görevleri ışıtmak ve tutuşturmak
Benim görevim kurtulmak gözlerinin ışığıyla,
Arınmış, elektriklenmiş, kutlanmış
Elyseé'lerin alevlerinde
Ruhumu güzellikle (umut'la) dolduruyorlar
Yıldızlardır göklerin doruklarında onlar
Kutluyorum gecenin sessiz bekçilerini
Güpegündüz görüyor, izliyorum onları –
İki tatlı parıldayan Venüs'ü
Asla söndüremeyeceği güneşin.

RÜYA İÇİNDE RÜYA

Bırak son bir kez öpeyim alnından!
Seni terk etmek üzre olduğum şu an,
Bir gerçeği söyleyeyim giderken –
Haklıydın "günlerin bir rüya" derken.
Ama kanatlanıp çekip gittiyse
Umut bir gecede ya da bir günde
Bir hayal uğruna, bir hiç uğruna;
Büsbütün kayboldu denir mi buna?
Gördüğümüz, göründüğümüz veya
Her şey rüya içindeki bir rüya.

Kıyıdayım dalgaların vurduğu
Ve suların uğuldayıp durduğu
Yerdeyim maviliklerin ucunda.
Altın kum taneleri avucumda.
Fazla değillerse de yine onlar
Kayıp derinliklere akıyorlar
Bense ağlıyorum – hep ağlıyorum
Tanrım! Tutabilir miyim, diyorum,
Tanrım! Kurtaramaz mıyım, diyorum
Dalgalardan, *bir tanesini* bile.
Gördüğümüz, göründüğümüz veya
Değil midir rüya içinde rüya?

ÇANLAR

I

Dinleyin kızakların çanlarını
Gümüş çanlarını
Hangi şenlikli dünyaya sesleniyor şarkıları
Nasıl da çınlıyor, çınlıyor, çınlıyorlar
Buzlu gece havasında
Kaplar iken yukarıda yıldızlar
Bütün göğü, sanki titreşiyorlar
Billurdan bir arzuyla;
Tutuyorlar zamanı, zamanı, zamanı
Bir Cermen, bir İskandinav şiirinde
Çınlamada ezgilerle, şarkılarla, fışkıran
Çanlardan, çanlardan, çanlardan, çanlardan
Çanlardan, çanlardan –
Çanlardan çıkan şıngırtılardan, tıngırtılardan.

II

Dinleyin sesini tatlı düğün çanlarının –
Altın çanların!
Hangi şen dünya çığıran türküsünü onların!
Gecenin kokulu, ağır havasında
Çınlıyorlar sevinçlerini nasıl da –
Dökme altın notalardan
Hepsi uyum içinde.
Hangi sıvı şarkıdır bu dalgalanan
Dalgalanıp aydaki kumruya doğru akan
Zevkle dinleyen kumruya!
Oy! onların çınlayan hapishanelerinden
Nice coşkun görkemli kaynaklar fışkırıyor
Nasıl da kabarıp coşuyor!
Nasıl da dinginleşiyor
Geleceğin üstünde! nasıl da konuşuyor
Kışkırtıcı coşkusunu söylüyor
Şıngırtısına, tıngırtısına söylüyor
Çanların, çanların, çanların!
Çanların, çanların, çanların, çanların!
Çanların, çanların, çanların –
Şiirine çanların, şarkısına çanların!

III

Dinleyin gürültülü tehlike çanlarını –
Bronz çanları!
Nice dehşet öyküsü anlatıyor çalkantıları!
Gecenin ürperen, titreyen kulağına
Haykırıyorlar korkularını nasıl da!
Korkuyorlar konuşmaya, çok korkuyorlar
Yalnız haykırıyor, haykırıyorlar
Cırtlak bir sesle.
İnsaflı olmaya çağırıyorlar alevleri –
Uyarıyorlar sağır, çılgın, kızgın alevleri
Sıçrayarak yukarı, yukarı, yukarı
Umutsuz bir arzuyla
Ve bilinçli bir kararla ateşi çağırıyorlar
Solgun yüzlü ay'ın karşısında oturmaya
Ya şimdi oturursun, ya hiç diyorlar.
Oy! çanlar, çanlar, çanlar
Korkuları hangi öyküyü anlatıyorlar
Hangi umutsuz öyküyü!

Gümlüyorlar, gürlüyorlar, korkuyorlar nasıl da
Çırpınıp duran havanın bağrına
Nasıl bir korku salıyorlar!
Yine de, çok iyi anlar kulak
Vınlamalardan
Çınlamalardan
Tehlikenin geçtiğini yeniden geldiğini
Ve kulak açık seçik söyler o zaman
Zırıltılar, dırıltılar içinde
Gürültüler, patırtılar içinde
Nasıl biter, nasıl artar tehlike.
Öfkesinin bitişiyle artışıyla çanların –
Çanların, çanların, çanların, çanların
Çanların, çanların, çanların –
Çanların, çanların, çanların
Haykırışında çanların, çınlayışında çanların.

IV

Dinleyin çınlayan çanları
Demir çanları
Hangi kutsal düşünceye sesleniyor şarkılar
Gecenin sessizliğinde
Nasıl da titriyoruz dehşetle
Hazin sesi tehditler savurduğunda
Zira paslı gırtlağından
Dalgalar halinde çıkan
Her ses bir iniltidir.
Ve insanlar – oy, insanlar –
Çan kulesinde yapayalnız
Yaşayan insanlar
Çan çalanlar, çalanlar, çalanlar
Bu boğuk tekdüzelikte
Onur duyarlar
İnsan yüreğinde taş yuvarlamaktan –
Ne erkektir onlar, ne kadın
Ne hayvandırlar, ne insan
Hortlaktır onlar,
Kralları da bu çanı çalan.

Bak işte çalıyor, çalıyor, çalıyor
Ve yuvarlıyor
Bir ezgiyi, ilahiyi çanlardan
Ve göğsü kıvançla kabarıyor
Çıkan ilahiler ile çanlardan
Oynuyor, oynuyor, naralanıyor;
Tutuyor zamanı, zamanı, zamanı
Bir Cermen, bir İskandinav şiirinde
Şükran şarkısında çanların –
Çanların –
Tutuyorlar zamanı, zamanı, zamanı
Bir Cermen, bir İskandinav şiirinde
Çarpıntısında çanların –
Çanların, çanların, çanların –
Hıçkırışında çanların; –
Çalıyor çanlar, çanlar, çanlar
Tutuyorlar zamanı, zamanı, zamanı
Bir Cermen, bir İskandinav şiirinde
Çınlayışında çanların –
Çanların, çanların, çanların,
Gürleyişinde çanların
Çanların, çanların, çanların, çanların,
Çanların, çanların, çanların –
Sızlanışında çanların, inleyişinde çanların.

ULALUME

Gök kül rengindeydi, ağır usuldu
Yapraklar üzgündü ve de donuktu –
Yapraklar ölgündü ve de donuktu –
Bir gece vaktiydi yalnız Ekim'in
En uzunundaydı senelerimin
Çok yakınındaydı göl'ün, Auber'in
Ortasında sisli eyalet Weir'in
Bataklıklarına doğru gölün Auber'in
Ormanında cadılar diyarı Weir'in,

Orda bir gün, o Titanik yolunda
Selvilerin altında geziyordum Ruhumla
Selvilerin altında Psykhe'yle Ruhumla
Yüreğimin yanardağ olduğu yıllardaydı
Tıpkı alüvyonlu ırmaklar gibi
Tıpkı o gürültülü lavlar gibi
Döküyordu kükürdünü eteğine Yaanek'in
O aşırı iklimlerinde Kutb'un –
Akıyordu homurdanıp eteğinde Yaanek'in,
Boreal Paul diyarında.

Konuşmamız özdendi, ağır usluydu
Düşünlerimiz inmeli ve de donuktu –
Anılarımız dalgacı ve de donuktu –
Bilmiyorduk aylardan Ekim olduğunu
Yılın aynı gecesiymiş fark edemedik –
(Bütün gecelerinin gecesi yılın)
Fark etmedik karanlık gölü, Auber'i
(Bir zaman buraya gelmiştik oysa)
Anımsamıyorduk bataklığını Auber'in
Cadılar diyarı ormanını Weir'in.

Ve işte yaşlanıyordu gece
Sabah oldu diyordu yıldız saati
Sabahı gösteriyordu yıldız saati
Bir eriyik belirdi patikanın ucunda
Ve bulutumsu bir ışık doğdu
Işığın üstünde çifte boynuzlu
Bir görkemli ay belirdi aniden –
Astarte'nin elmasıyla süslü
Çifte boynuzuyla farklı bir hilal.

Dedim – "Diana'dan da ateşli o
Yürüyor bir acılar ülkesinde
Eğleniyor acılar ülkesinde.
Gördü gözyaşları kurumuyor hiç
Ölmüyor yanaktaki kurt
Aslan burcundan öteye geçti o zaman
Göstermek için bize patikasını göğün –
Aslan burcuna rağmen Lethe erincini göğün –
Parlak gözlerini göstermek için
Geldi Aslan ininden yücelere dek
Işıklı gözlerindeki aşkla."

Yanıtladı Psykhe kaldırıp parmağını
– "Üzgünüm, bu yıldıza güvenim yok –
Rengi bir tuhaf, soluk, bu yıldıza güvenim yok.
Oy, çabuk! – kaçalım hiç vakit yitirmeden
Oy, kaç! – çabuk kaçalım! – öyle gerek!"
Dehşet içindeydi; tüyleri
Toza, toprağa karışıyordu
Umutsuzluk içinde haykırıyordu
Tüyleri toz toprak içindeydi.

Dedim – "Düş bu, düşten başka şey değil
Buradan uzaklaşalım altında bu ışığın!
Yıkanalım içinde bu kristal ışığın.

Gizemli görkemi parlak bir alev
Güzelliği, umuduyla ışıl ışıl bu gece –
Bak – işte yükseliyor gökte bu gece!
Rahatça övünebiliriz ışığıyla
Kuşkusuz yol gösterebilir bize,
Rahatça güvenebiliriz ışığına,
Aydınlatabilir yolumuzu
Madem gökte yükseliyor O, gece."

Öpüp sakinleştirdim Psykhe'yi
Ayartıp kurtardım telaşın elinden –
Üzüntüden, kuruntudan, telaşın elinden;
Ağaçlıklı yolun sonuna geldik –
Bir mezar kapısının önünde durduk –
Bezenmişti mezar bir kitabeyle
Sordum – "Ne yazmışlar tatlı bacım
Bu mezar taşı kitabesine?
Yanıtladı – "Ulalume – Ulalume!"
Senin yitik Ulalume'nin mezarı bu!"

Yürek küle döndü ve ağırlaştı
Yapraklar üzgündü ve de donuktu –
Yapraklar ölgündü ve de donuktu –
Haykırdım – "kuşkusuz aylardan da Ekim'di
Geçen yılın bu aynı gecesinde
Yolcuydum, gelmiştim buralara dek
Uğursuz bir yük taşıdım buralara dek
Yılın bütün gecelerinden bu gece
Hangi iblis tuzak kurdu bana sinsice?
Anımsıyorum şimdi bu karanlık gölünü Auber'in
Ortasındaki sisli eyalet Weir'in
Anımsıyorum şimdi bataklığını Auber'in
Bu cadılar diyarı ormanını Weir'in."

Dedik ikimiz birden – "Acaba bunu
Yapan ormanların cadıları mı?
Oyunu mu, iyi yürekli cadıların,
Kapamak, yasaklamak için yolu
Bu vadilerdeki gizi arayanlara,
Bu vadilerdeki gizliyi arayanlara
Bir uydudan düşen ay ruhlarını
Ya da bu ışıklı, bu suçlu ay'dan
Düşen ruhların Cehennem tayfını?"

1847-1849

O'NA

(Bayan Marie Louise Shew)

Bu dizelerin yazarı yakın zamana dek
Çılgın gururuyla düşünselliğin
Sözcüklerin gücünü savunuyordu
Yadsıyordu beynindeki salt düşüncenin
Sözle anlatılanlardan üstün olduğunu.
Hermon tepesindeki inci zencirler gibi
Sarkan çiy salkımlarını ay ışığında
"Hayal eden melekler söylesin diye
Bestelenmiş İtalyan ezgileri,
İki sözcük yabancı, yumuşak, çift heceli
Çıktı yüreğinin uçurumundan
Düşünceye ruh olan düşünceler gibi,
Tanrının yaratıkları arasında
(Sesi en güzel olan ve arp çalan)
Melek İsrafil'in ezgilerinden
Daha zengin ve vahşi, kutsal ezgiler gibi.
Bana gelince, bozuldu büyülerim
Düştü titrek elimden güçsüz kalemim
İstemiş olsan bile adın geçen hiçbir şey
Yazamam, söyleyemem, düşünemem,
Duyumsayamam bile, çünkü duymak değildir
Düşlerin ardına dek açık parmaklığının
Altın eşiğinde kıpırdamadan durmak,
Böyle kendinden geçmiş, görkemli büyük yolun
Bittiği yere bakmak, ve ürpererek
Sağda, solda, tüm yolda, al buğular arasında
Görüntünün bittiği uzaklarda
Ürpererek yalnızca seni görmek.

M.L.S'YE

(Bayan Marie Louise Shew)

Günü selamlar gibi seni selamladı kimi,
Sen olmadığın zaman akşam oldu sandılar
Sandılar ki silindi göklerden kutsal güneş,
Ağladılar sürekli, hep seni kutsadılar.
Umut ve yaşam gücü verdiğin için onlara
Oy! Hele de yüreklerinin derinliğinde
Gömülmüş inancı yeniden diriltiğin için
Gerçekte – Erdemde – ve İnsanlıkta.
Umutsuzluğun kargınmış yatağında ölümü
Beklerken "Işık olsun!" sözünü yavaş yavaş
Mırıldanıp aniden ayağa kalkarlar.
Gözlerinin o melek bakışlarına sahip
Sözleri usul usul söyleyip mırıldananlar
Bir dine tapar gibi sana medyum olanlar
Ve daha niceleri – anımsa tüm bunlardan
Hangisidir kendini gerçekten sana veren
Şu güçsüz dizelerin sahibini bir düşün
Yazarken bu dizeleri duyumsayıp ürperen
Ruhunun bir meleğin ruhuyla birleştiğini.

KUZGUN

Bir gün, puslu bir gece yarısı, yorgun argın
başım önümde, uykulu
O nice tuhaf ama ender eski kitapları
düşünüyordum –
Bir tıkırtı oldu birden, sanki biri usulca
Kapımı, odamın kapısını vuruyordu –
Mırıldandım: "Kuşkusuz bir konuk bu –
Odur ancak başka şey değil asla."

Hiç unutmam soğuk bir Aralık ayıydı;
Her köz kendi ölüsünü nakşediyordu yere
Sabah bir olsa diyordum – sığınıp kitaplara
Ertelemek için ölüm acısını, o ışıklı
güzel kızın –
Melekler ve insanlar Lenore diyordu ona –
Artık denmeyecek asla.

Garip, hazin hışırtısı ipek al perdelerin
İşliyordu içime, ürkütüyordu beni;
Yürek çarpıntılarını bastırmak için
Yineliyordum sürekli: "Bir konuktur bu
Odama girmek isteyen gecikmiş bir konuk –
Odur ancak, başka şey değil asla."

Cesaretlendim birden, bırakıp oyalanmayı
"Bayım, Bayan her kimseniz, gerçekten
Özür dilerim sizden, uyukluyordum; zaten
Çok yavaş çaldınız, çok yavaş tıklattınız
odamın kapısını
Güçlükle duydum sizi", deyip ardına dek
açtım kapıyı –
        Karanlık – başka bir şey yok asla.

Gözüm karanlıkta, kuşkulu, ürkek, kalakaldım
Kimsenin düşünmeyeceği şeyler düşündüm;
Tık yok, sürüp gitti sessizlik, devinimsizlik,
Tek bir sözcük duyuldu, fısıldanan o sözcük
Lenore muydu?
Ben söylemiştim onu, dönüp gelen bir yankıydı
bu Lenore!
        Başka şey değil asla.

Yüreğim alev alev geri döndüm odama
Öncekilerden yüksekçe yeni bir tıkırtı duydum
Söylendim kendi kendime. "Pancurlarda bir şey var,
Gidip bakalım neymiş, araştıralım bu gizi –
Bakalım da yüreğimin telaşı bir an dinsin; –
        Rüzgârdır bu, başka şey değil asla."

İtince pancurları haşmetli kanat vuruşlarıyla
Sofu çağlardan kalma bir Kuzgun hazretleri
daldı odaya;
Selam sabah yok, bir dakika durmak yok, şaşkınlık yok
Bir lord ya da bir leydi edasıyla kapının
üzerindeki
Oda kapısının üzerindeki Pallas büstüne
kondu, kuruldu
Oraya, başka yere değil asla.

Abanoz kuş, ciddi hali, pek ciddi davranışıyla
Unutturdu acımı, güldürdü beni, ona
Dedim ki: "Sorgucun yoksa da ödlek değilsin, belli
Gecenin sahilinden gelen çirkin, kart Kuzgun
Gecenin Pluton sahilindeki lordluk unvanın nedir?"
Yanıtladı Kuzgun "Asla."

Şaşıp kaldım çirkin kuşun sözlerimi kolayca
duymasına,
Yanıtının pek anlamı, ilgisi olmasa da,
Şunu bilmeliyiz ki, kapının üzerine
Kapının üzerindeki yontunun tepesine
Bir kuşun, uçan bir hayvanın konduğunu görmek
Her canlıya nasip değil, herkesin harcı değil
Adı gibi Kuzgun'un "Asla"

Dingin büstün üstüne sıkıca kurulan Kuzgun
Tek bir sözcük söyledi, başka bir şey demedi,
Tüyü kıpırdamadı, sanki o tek sözcükle
Ruhunu sergiliyordu, mırıldandım usulca:
"Tüm dostlar uçup gitti – uçan umutlarım gibi
O da bırakacak beni." Kuş konuştu o zaman;
"Asla"

Yerinde bir sözcükle kuşun verdiği yanıt
Tüylerimi ürpertti, dedim ki kendi kendime:
"Şarkıları, Umudunun duası tek nakarat
Oluncaya dek acımasız Yıkım'ın izlediği
Sahibinden kaptığı, öğrendiği tek sözcük bu,
Bu "Asla"

Düşlerimi, acımı unutmuş, gülümsüyordum
hâlâ
Yastıklı bir koltuk çektim, kuşun, büstün, kapının
karşısına;
Gömülüp kadifeye hayalden hayale daldım
Düşündüm geçmiş zamanın bu ölümcül kuşunun,
Bu uğursuz, bu çirkin, hantal kuşun niyetini
Deyip dururken "Asla".

Düşündüm uzun uzun, tek sözcük yöneltmeden
Alevli bakışları içimi dağlayan kuşa
Düşündüm o tek sözünü, başka şeyleri düşündüm
Işığın saplandığı kadife yastık yüzüne
bırakarak başımı
Ki Lenore'um bu ışıklı, bu mor kadife yastığa
Yaslanmayacak asla.

Döşemede ayak sesi duyulan Meleklerin
Gizlice gezdirdiği buhurdan kokularıyla
birden ağırlaştı hava
Haykırdım: "Anlasana be Şaşkın! Bir süre kurtul
diye Lenore'un acısından
Meleklerle buhurdan gönderdi sana Tanrı
İçine çek bu kokuyu, Lenore'u unut artık"
Yanıtladı Kuzgun "Asla".

Dedim ki: "İster kuş ol, ister iblis – lanet şey
Peygambersin aslında –
Başımızın üstündeki gök aşkına, taptığımız
Tanrı aşkına
O uzak Cennet'te kavuşacak mı ruhum
Meleklerin Lenore dediği o kutsal kıza? –
Meleklerin Lenore dediği o güzel, ışıklı kıza?"
Yanıtladı Kuzgun "Asla"

Sıçradım: "Hınzır kuş, iblis, varlığının sonu olsun
bu sözün
Geri dön fırtına sahiline Gece Plutonu'nun
Yalanının tanığı tek bir kara tüyün bile
kalmasın,
Bırak erden yalnızlığımla beni, terk et kapımın
üzerindeki büstü,
Çek gaganı yüreğimden, gölgen bile uzak olsun
kapımdan!
Yanıtladı "Kuzgun" "Asla"

Odamın kapısının tam üzerindeki solgun
Pallas büstünde hep durdu, kıpırdamadan durdu
Gözleri düş kuran bir iblisin korkunç gözleri
gibiydi,
Gölgesi bol ışıklı döşemede dalgalanıyordu –
O gölgenin dışına artık çıkamaz ruhum
Çıkamaz artık asla.

EULALİE – ŞARKI

Acılı bir dünyadaydım
Tek başımaydım
Bir suydu ruhum durgun ve ürkek
Kibar, mahcup Eulalie karım oluncaya dek –
Güleryüzlü Eulalie karım oluncaya dek.

Gecenin yıldızları
Oy, daha az ışıklı
O parıldayan kızın gözlerinden!
Buharın
Al rengiyle sedef ay'ın
Yaptığı benekler yarışamaz asla
Şenşakrak Eulalie'nin ışıklı gözleriyle –
Dağınık saçlarının bakımsız belikleriyle!

Kuşku bitti – Acı bitti
Dönmemek üzere gitti
Ama ruhu ah üstüne ah çektirmede,
Ve bütün gün yanarak
Astarte güçlü, parlak
Işıyor gökyüzünde,
Bakıyorken Eulalie genç kadın gözüyle ona –
Bakıyorken Eulalie menekşe gözüyle ona.

DÜŞ ÜLKE

Cadılar diyarındaki o dulda,
O zifiri karanlık yalnız yolda
GECE adında bir Cin oturuyor,
Kara bir tahtta saltanat sürüyor;
Buralara daha yeni gelmiştim
Daha yeni ayrılıp kurtulmuştum
Thule denen çok uzak iklimlerin sisinden –
UZAY'ın ve ZAMAN'ın ötesinden.

Damlayan yaşların şavkı yüzünden
Gerçek biçimleri bilinemeyen
Dipsiz vadiler, sınırsız dalgalar
Kanyonlar, Titan ormanları, mağralar
Ve kıyısız denizlerin içine
Düşecekmiş gibi yan yatmış dağlar...
Tedirgin suların tüm arzuları
Çıkmak alevli göklere, yukarı.
Göller sonsuzca yayıyor etrafa
Tenha sularını – ölü ve tenha –
Sakin sularını – ölü ve sakin –
Düşen karı altında zambakların.

Göller böylece yayıyor etrafa
Tenha sularını – ölü ve tenha –
Hazin sularını – soğuk ve hazin –
Düşen karı altında zambakların
Dağların ve ırmakların yanından
Mırıldanarak geçen sularını –
Göllerde ve kül rengi ormanlarda
Kurbağalı, timsahlı bataklıklarda,
Kasvetli gölcüklerde, göletlerde,
Cinlerin olduğu yerde,
En kargınmış, en hazin köşelerde
Bulur karşısında yolcular, şaşkın,
Soluk Anıları'nı Geçen Yıllar'ın –
Ve seneler önce can çekişirken
Gökyüzü'ne ve Toprağa verilen
Dostların ak giysili şekillerini
İnleyen kefenli şekillerini
Gezgin adamın yanından geçerken.

Karanlıklarda yürüyen ruhlara
Altın ülke Eldorado'dur bura.
Tümen tümen derdi olanlar için
Bir bölgedir sessiz, avutan, dingin.

Ama bu diyardan geçen yolcu
Onu gerçekten göremez doğrusu
Kapanmayan sade insan gözüne
Gizemleri asla görünmez öyle.
Bakanlara yasaklamış Kral'ı
Gözkapaklarını kaldırmasını.
Onu ancak buzlu camlar ardından
Görebilir burdan geçen gariban.

Cadılar diyarındaki o dulda,
O zifiri karanlık, yalnız yolda
GECE adında bir Cin oturuyor,
Kara bir tahtta saltanat sürüyor.
Thule denen çok uzak iklimlerden
Buralara daha yeni gelmiştim...

FATİH KURTÇUK

Bakın! Gala gecesi bu
Bu can sıkıcı, yalnız son yıllarda
Örtülerle süslenmiş, gözyaşıyla ıslanmış
Kanatlı bir melekler topluluğu
Gelmiş oturuyor tiyatroda
Görmek için bir umut ve korku oyununu;
Gök cisimlerinin ezgilerini
İnlerken aralıklarla sazlar.

Taklitçiler Tanrı şeklinde, yukarda
Çok usul bir sesle söyleşiyorlar
Uçuşarak şurda burda.
Kuklalar bir gidip bir geliyorlar
Şekilsiz varlıkların buyruğunda
Taşıyorlar sahneyi sağa sola
Akbaba kanatlarıyla silkeliyorlar
Görünmez bir Mutsuzluğu.

Topluluğun nice kovaladığı
Ama ele geçmeyen Hayaletiyle
Bir çemberde ve kendi yöresinde,
Aynı yerde dönen Hayaletiyle
Özü çokça Çılgınlık, çokça Günah
Çokça Dehşet olan konusu ile
Kuşkusuz unutulmayacak hiç
Bu değişik, renkli oyun.

Bakın! Taklitçilerin arasına
Sahnenin tenha yerinden
Bir şey giriyor kıvrıla kıvrıla
Kırmızı bir şey eğrilip bükülen...
Kıvrılıyor! – kıvrılıyor! – kahrediyor!
Taklitçiler otlağı oluyor onun;
Melekler ağlıyorlar görünce dişlerini,
İnsan kanına geçmiş dişlerini kurtçuğun.

Sönüyor – tüm – tüm ışıklar sönüyor
Ve ürperen her şeklin üzerine
Bir perde, ölüm çarşafı iniyor
Bir fırtına, kasırga şiddetiyle.
Ve melekler, hepsi sararmış, solgun
Yükselirken atıp örtülerini
Diyorlar: Bu oyun bir "İnsanlık" ağlatısı
Fatih Kurtçuk da onun tek kahramanı.

SONE - SESSİZLİK

Bazı nitelikler var – bazı cisimsiz şeyler
Özellikleri iki, yaşamları ikidir
Kimi maddeden türer, kimi ışıktan türer
Kimi somut, katıdır, kimi soyut, gölgedir.
Çift yüzlüdür Sessizlik – deniz, kıyı – gövde, ruh
Bir yüzü hafif yeşil tenhalarda oturur;
Saltanatlı insanlar, silik anımsamalar
Gözyaşının bilimi onu dehşetten korur,
Adı "Yok Artık"tır, Sessizliğin gövdesidir,
Tek bir kötü güç bile barındırmaz içinde.
Ama (zamansız kısmet) denen acil bir yazgı
Karşılaştırırsa seni ikinci yüzüyle
Yani (adsız, ayak değmemiş yerleri seven,)
Gölgesiyle karşı karşıya gelirsen eğer
Ruhunu Allahına emanet et şimdiden!

PERİLİ SARAY

İyi perilerin mesken tuttuğu
Vadilerimizin en yeşilinde
Görkemli bir saray yükseliyordu
Bir zaman, Düşünce Han'ın mülkünde.
Başı yücelerde – parlak bir saray
Orada, mülkünde Düşünce Han'ın!
Kanat germemişti melekler böyle
Onca güzel yapıların üstüne.

Görkemli, yaldızlı, sarı sancaklar
Çatısı üstünde dalga dalgaydı
(Çok eskidendi bunlar, bütün bunlar
Eski zamanlardaydı)
Gönül eğliyordu usul bir rüzgâr
O tatlı günde
Ve sorguçlu, solgun surlar boyunca
Taşıyordu kanatlı kokularını.

Yolcular mutlu vadiden geçerken
Arasında ışıklı pancurların
Şekiller görürlerdi devinen
Düzgün ezgileriyle bir lavtanın
Yöresinde saltanatlı bir tahtın
Paraphyrogene'ın oturduğu.
Duruşunun heybetinden belliydi
Han'ıydı mülkün o, efendisiydi.

İnci, yakut kaplı, pırıl pırıldı
Kapısı o güzel sarayın
Geliyordu bir Yankılar alayı
Arasından, ışıklı, akın akın.
Görevleri, o tatlı görevleri
Yalnızca şakımaktı
Dayanılmaz güzellikte bir sesle
Ruhunu, bilgeliğini krallarının.

Kara giysili uğursuz varlıklar
Saldırdılar yüce Han'ın erkine
(Yas tutun oy! – yarınların güneşi
Doğmayacak o mutsuzun mülküne!)
Evinin yöresinde yeşeren utku
Artık yalnız bir öykü anlatılan
Ve zifiri karanlık bir anıdır
Rahmetli çağlardan kalan.

Şimdi o vadiden gelip geçenler
Arasında kırmızı pancurların
Tepinen geniş şekiller görürler
Uyumsuz ezgilerin eşliğinde.
Hızlı ve ölümcül bir ırmak gibi
Solgun bir kapının arasından
Sökün eder gudubetler alayı
Gülemeyip de gülmekten çatlayan.

GELİN BALAD'I

Başımda gelinlik tacım
Parmağımda altın halka
Atlas giysim, takılarım
Hepsi benim buyruğumda,
Ve mutluyum şimdi.

Beni çok sever Lord'um, Efendim
Ama duyduğum zaman sesini
Ürperdim, sızladı, yandı yüreğim
Çınladı çan çalar gibi sözcükler
Sesi ne kadar da benziyor dedim
O'nun sesine savaşta vadide ölen
Ve mutlu olan şimdi.

Konuştu, güven vardı sesinde
Solgun alnımdan öptü beni
Daldım birdenbire derin düşlere
Taşındım ölülerin olduğu yere
İç çektim karşımda onu görünce
(Karşımda Elormie'yi ölmüş görünce)
Dedim: "Mutluyum şimdi."

Böylece söylendi sözler ardarda
Böylece evlilik andı edildi
Ve inancım sarsılsa da
Ve yüreğim kırılsa da
Altın kanıt gösteriyor nasıl da
Mutluyum şimdi!

Bu nasıl bir düştü bilemiyorum
Tanrım uyanabildim iyi ki
Acıyla sarsıldı ruhum
Yanlışlık yapılmasından korktum
Korktum o terk edilmiş ölü
Mutlu olmaz diye şimdi.

ZANTE ADASI'NA SONE

Sevimli adların en sevimlisini
Çiçeklerin en güzelinden alan
Şirin ada, insan görünce seni
Anımsar parlak saatlerden kalan
Acı, tatlı nice anılarını,
Düşlerini, kefenlenip gömülmüş,
Nice sahneleri, mutlu anlarını
Nice düşünceleri, bölüşülmüş.
Anımsar: yamaçlarındaki genç kızı
– *Yok artık o* – bu söz her şeyi söylüyor –
Güzelliği de onunla gitti diyor.
Anıların *yok*, küskünüm kıyılarına
Ey sümbül adası! Erguvan Zante!
"Isolo d'oro! Fior di Levante!"

F.....SS. O......D'A

[Bayan Frances Sergent Osgood]

Sevilmek mi istersin? – sakın sapma
Şu anda gittiğin yoldan ayrılma!
Şimdi neysen, olduğun gibi ol da
Olmadığın hiçbir şeye kapılma.
Davranışın, inceliğin böylece
Güzellikten de güzel – dünyamızda
Sonsuz bir övgü konusu olacak
Ve sade bir görev olacak aşka.

F..... ye

Tenha bir gülün bile bitmediği
Şu yolumun çevresine yığılan
Kötülükler arasında sevgili
Bir şey var hiç değil, beni avutan
Seninle ilgili rüyalarımda.
Yumuşak bir erincin Cennetini
Yaşar ruhum o düşlerde, orada.

Senle olan anılar benim için
Büyülü, uzak bir ada gibidir
Kuşattığı uğuldayan denizin –
Özgür, uzak, ürperen okyanusun.
Ama orda, hiç değil, duru gökler
O ışıklı adanın tam üstünden
İnsanlara sürekli gülümserler.

BÜYÜK ROMA TİYATROSU

Eski Roma Yapıtı! Gömülmüş saltanatlı
Ve o güçlü çağların zaman'a bıraktığı
Yüce düşüncelerin zengin kutsal sandığı!
Nice yorucu hac yolculuklarından sonra
Sende uykuya dalan bilgi kaynaklarına
Nice, kızgın, ateşli susamışlıktan sonra,
İşte ben, aynı adam o kendi halindeki,
Gölgende diz çöküyor, kadeh kaldırıyorum
Akşamına, utkuna, sonsuz büyüklüğüne!

Genişlik! Uzun ömür! Geçmişin Tanıklığı!
Sessizlik! Terkedilmişlik! Ve karanlık Gece!
Gücünüzü görüyor – duyumsuyorum sizi –
Ey Yahudiye Kralının Getsemani bahçelerinde
Öğrettiği büyülerden daha şaşmaz büyüler!
Ey hayal içindeki Kalde'nin yıldızlardan
Edinemeyeceği kadar güçlü afsunlar!

Bir yiğidin düştüğü şurda düşmüş bir sütun!
Şurda, altın Kartalın parladığı şurada
Kahverengi yarasa gece nöbeti tutuyor!
Romalı kadınların saçlarını rüzgâra
Saldığı şurda şimdi dikenler sallanıyor!
Kralın altın tahta eğildiği şurada
Ayın boynuzlarının solgun ışığı altında
Süzülüyor taşlardan mermer evine doğru
Hayaleti andıran sessiz bir kertenkele!

Ya bu duvarlar – sarmaşıklarla kaplı kemerler –
Çürüyen kaideler – kara, hazin sütunlar
Parçalanmış kornişler – bu yıkım – bu yıkıntı –
Ve bu taşlar – çok yazık! Bu külrenginde taşlar –
Kemirgen saat'lerden Yazgı'ya, bana kalan
Görkemli örenlerin hepsi bu değil elbet.

"Değil elbet" diye beni onaylıyor Yankılar.
Yüksek sesli kehanetler, bizden ve tüm örenden
Çıkın sonsuza kadar, çıkın bilgeye doğru
Mamnon'dan Güneş'e dek giden ezgiler gibi.
En güçlü yüreklere buyuranlar bizleriz
Tüm devce zihinlerde taht kuranlar bizleriz
Solgun taşlarız ama asla güçsüz değiliz
Hayır güçten düşmedik, ünümüzü yitirmedik –
Hayır bozulmadı büyümüz, namımız yürüyor –
Hayır bizi kuşatan görkemler tükenmedi –
Hayır bizde uyuyan gizemler tükenmedi –
Hayır elbise gibi gövdemize sarılan,
Bizi utkudan öte bir giysiyle donatan,
Katlayıp astığımız tüm anılar bitmedi."

LENORE

Altın kadeh kırıldı oy! Ruh uçtu dönmemek üzre
Çan çalsın! Kutsal varlık yüzüyor Stygian nehrinde –
Guy de Vere, nerde gözyaşın? – ya şimdi ağla ya da
hiç ağlama sakın!
Bak! Bu hazin tabutta yatıyor Lenore, aşkın!
Okunsun ayin duası, yas şarkısı söylensin
Söylensin mersiyeler, ilahiler derinden
O saraylı kız için böylesine genç ölen

"Zengin diye sevdiniz, mağrur diye yerdiniz onu
Hastalanınca taptınız – çünkü ölüyordu
Ayinde neyi, nasıl okuyup söyleyeceksiniz?
Sen kem göz, sen şom ağız, neden olan hepiniz
Bir masumun kaybına böylesine genç ölen"

"Peccavimus; feryadı kes! Şabbat şarkısı söyle
Yükselsin Tanrıya dek, erinç versin ölüye
Önlemini almıştı Lenore, yanında uçan umutla
Karın olması gereken bu tatlı kız konusunda
Öyle güzel ve şirin şimdi uzanmış yatan
Yaşam gözlerinde değil sarı saçında olan –
Yaşam sarı saçında, ölüm gözlerinde olan."

"Çekilin! Öfkeli bir ruh var gelen iblisten
dostlara dek –
Cehennemden Cennetteki o saygın katmana dek –
Feryatlardan Cennet Kralının tahtına dek –
Çan çalmasın, tatlı ruhu kutsal çoşku içinde
Kapılmasın kargınmış Dünyanın ezgisine!
Ben mi? – rahatım bu gece, ağıt yakmayacağım
Ama uçuşuna katılacağım meleğin
Şükran mersiyesiyle eski günlerin"

İLAHİ

Sabah – öğlen – akşam karanlığında –
Dualarımdasın hep Meryem Ana!
Kıvançta, acıda – sağlıkta, sayrılıkta –
Tanrının Anası beni bırakma!
Saatler parıltılarla uçarken
Göğü hiçbir bulut karartamazken
Ruhum aylak dolaşmasın boşuna
Yüce bağışınla yol göster ona
Ve yazgı'nın fırtınaları şimdi
Karartırken günümü, geçmişimi,
İzin ver de geleceğim ışısın,
Tatlı umutlarınla aydınlansın!

CENNETTEKİ'NE

Benim için sen herşeydin aşkım –
    Uğruna yüreğimin yandığı –
Denizde bir yeşil adaydın aşkım
    Çeşmeydin, bir sevda tapınağı
Masal meyveleriyle, çiçeklerle bezenmiş
    Benim olan o çiçeklerdin aşkım.

Gereğinden parlak düş, görünmek için
    Oy, umut yıldız gibi yükseliyor
Işıyıp yanıyor sönmek için.
    Bir ses Gelecek'ten haykırıp, diyor
"Git! Git!" – ama Geçmiş'in kıyısına
    (Karanlık körfez) ruhum, suskun kalakalıyor.

Çünkü, yazık! Yazık ki benim için
    Yaşam ışığı karardı!
"Yok artık – yok artık – yok artık"
    (Diyor görkemli deniz kıyının kumlarına)
Yıldırım vurmuş ağaç yeşermeyecek artık
    Uçmayacak gökte yaralı kartal!

Gündüzlerim hayallerle geçiyor,
    Gece rüyalarımda gözlerinin
Siyah gözlerinin parıltısı var,
    Parıltısı var ayak izlerinin
Şimdi hangi eterli iklimlerde,
    Hangi kasırgalarda dans ediyorlar.

DENİZDEKİ KENT

Bakın! Ölüm bir taht kurmuş kendine
Batıdaki garip, tenha bir kentte.
Kötü, iyi, en kötü ve en iyi
Bulmak için ölümsüz dinlenceyi
Akın etti oraya. Kuleleri
(Kemirilmiş yine de titremeyen)
Kuleleri, sarayı, tapınağıyla
Bizimkilere asla benzemeyen
Kenti günbegün gelip doldurdular –
Çevresinde yorgun, hüzünlü sular
Asi rüzgârlar ile unutulan,
Yazgısına uysalca teslim olan.

Uzun gece saatlerine bu kentin
Işığı uzanmaz kutsal göklerin,
Ama mor denizden bir güneş doğar
Kuleleri, sessiz, ışığa boğar –
Aydınlanır uzak, özgür sunaklar
Babil surlarına benzeyen surlar
Kubbeler ve krallık sarayları –
Heykel sarmaşıklar, taş çiçekleri
Çoktan unutulmuş bahçe köşkleri.
Çelenklerle bezenmiş frizeleri
Hercai, menekşe, asmayla sarmaş dolaş
Nice nice görkemli tapınaklar
Gök altında yorgun, hüzünlü sular.
Gölgelerle kucaklaşan kuleler
Havada asılı kalmış gibiler,
Ölüm kentin mağrur bir kulesinden
Bakışlarını devce saplarken.

Açık tapınaklar, mezarlar orda
Esnerler ışıldayan dalgalarla
Ama, ne her putun elmas gözünde
Parlayan zenginlikler, ne de
Mücevherlerle süslenmiş ölüler
Suları yataktan kaldırabilirler.
Çatlamak istemez hiçbir dalga
Bu kırılgan, bu cam yabanıllıkta.
Ne de coşkun sular gerçeği söyler
Uzakta rüzgârlar olabilir, der,
Mutlu denizlerin üstünde esen –
Zaten duyamazsın hiçbir denizden
Rüzgârın ılıman dinginlikteki
Suların üzerinde estiğini.

Bak işte, havada bir şeyler oluyor!
Dalga mı? – sanki bir şeyler deviniyor!
Sanki kuleler kararıp usulca
Dalgaları sürmüştü uzaklara,
Puslu göklerde alçalmış tepeler
Bir boşluk yaratmış gibiydiler –
Dalgalar daha bir kızıllaşıyor
Ve saatler sağır, baygın soluyor –
Bir başka dünyanın ahuvahında
Bu kent inip yeniden kurulduğunda
Cehennem binlerce tahttan doğrulacak
Önünde saygıyla selam duracak.

TEDİRGİN VADİ

Güleryüzlü, sessiz bir vadi vardı
Ama bir gün yalnız, sahipsiz kaldı;
Savaşmaya gitmişti oturanlar.
Eskiden bakışı tatlı yıldızlar
Zümrüt rengi kulelerinden onu
Sevecen, geceleri gözetiyordu.
Güneş ışığı, baygın, gündüzleri
Isıtıyordu narin çiçeklerini
Şimdiyse görenler hayret ediyor
Ne hallere düşmüş bu vadi diyor.
Her şeyi tedirgin bir telaş almış
Devinimsiz tek bir nesne kalmamış
Büyülü yalnızlığın üzerinde
Kuluçkaya yatmış yellerden özge.
Sisli Hibride'lerin çevresindeki
Çalkalanan buzlu denizler gibi
Soğuktan titreyen bu ağaçları
Sallamıyor hiçbir meltem rüzgârı!

Hiçbir rüzgâr gökteki uğuldayan
Bulutları sürmüyor hiçbir zaman
Bulutlar ki tedirgin gökyüzünde
Göz göz binlerce menekşe üstünde
Sürekli, sabahtan akşama kadar
Ürpertiyle sallanıp duruyorlar!
Bulutlar ki sahibi bilinmeyen
Bir mezarda dalgalanıp ağlayan
Zambaklar üstünde titreşiyorlar!

Zambakların mis kokulu başından
Ölümsüz çiğ damlaları iniyor,
Ağlıyorlar, o narin saplarından
İnen yaşlar mücevhere dönüyor.

UYUYAN

Haziran'ın bir gece yarısında
Duruyorum gizemli ay altında.
Ay donuk, nemli buğular soluyor,
Altın çerçevesinden süzülüyor
Sular damla damla yüksek bir dağa
Dağın tepesine, sessiz doruğa.
Kayıyor uykulu ve ezgilerle
Evrendeki bir vadinin içine.
Biberiye başı düşmüş, uyuyor,
Zambak beşik, dalgada sallanıyor
Ören, dingin, bürünüp sislere
Yığılıyor uyumak için yere.
Şu göle bir bakın Lethe misali
Bilinçli bir uykuyu tadar gibi.
"Uyanmaya değmez bu dünya" diyor
Uyuyor tüm Güzellik! Ve dinleniyor
Irene, Destine'leriyle birlikte,
(Penceresi açıktı gökyüzüne).

Parlak hanım! Korkutmuyor mu seni –
Böyle açık bırakmak pencereni?
Ağacın üstünden dalgacı yeller
İçeriye hışımla süzülürler.
Görünmez rüzgârlar, cinler alayı
Pır pır uçup doldururlar odayı.
Ve ruhunun gözlerini yumduğu
Dinlendiği, gizlice uyuduğu
Yatağının üstündeki tavanlıktan

Öylesine tutkulu ve korkutan
Bir gösterişle dışarı çıkarlar
Cinler tayfası, görünmez rüzgârlar
Dalgalandırıp duvarda perdeni.
Parlak hanım bu korkutmaz mı seni?
Neyin, neden düşünü görüyorsun?
Okyanuslar aşırı geliyorsun
O çok uzak iklimlerden buraya,
Ağaçlar, hayran kalsın diye sana.
Hayret verici giysin, solgun tenin!
Uzun saçın, hele de beliklerin,
Seni görkemle saran sessizliğin!

Uyuyor hanımefendi, uyusun!
Sürüp gitsin uykusu, derin olsun!
Gök kutsal koruması altına alsın!
Bu oda daha kutsal bir odayla değişti,
Bu yatak, daha üzgün bir yatakla değişti.
Tanrıdan dilerim böyle uyusun
Gözleri hep böyle kapalı dursun
Hayaletler yanından geçerken onun!

Uyuyor sevdiğim, varsın uyusun!
Sürüp gitsin uykusu! Derin olsun!
Kurtlar usul usul tırmanıp dursun!
Uzakta, karanlık, yaşlı ormanda
Yüksek, geniş bir mezar kazılsın ona
Bir mezar görkemli ve saltanatlı
Siyah kapısının kanatları
Çoğu kez kapalı ziyaretlerde
Soylu ailesinin yas günlerinde –
Bir mezar ki yalnız, uzak gözlerden
Küçükken kapısını taşladığı türden.
Eskiden çınlattığı o kapıdan, bak,
Artık tek ses bile çıkartamayacak;
Günah çocuğu, garibim, düşünüp ürperecek
İçeride inleyen bir ölü var diyecek.

1831-1845

İSRAFİL

"Ve yüreğinin telleri ut, ve sesi tum
Tanrı yaratıklarının seslerinin
en güzeli olan Melek İsrafil."
Kuran

Gök'te oturan bir ruh var
"Yüreğinin telleri ut;"
Melek İsrafil'in sesi kadar
Hiçbir ses güzel olamaz,
Ve (efsaneye göre) başı dönmüş yıldızlar
Suskun, sesinin büyüsüne kapılırlar
Kesip ilahilerini.

Yukarıda, şarkıyla
Kendinden geçmiş, şaşkın
Doruklarında aşkın
Kızarır ay sevdayla.

Ve dinlemek için o an
Sayıları yedi olan
Hızlı Plediad'larla
Şimşek de durur Havada.

Ve (onu dinleyen bütün yıldızlar
Ve bütün ötekiler) diyorlar ki
İsrafil ateşini
O lir'e borçlu
Yanında oturduğu, şarkılar söylediği –
Güçlü titreyişine borçlu
O bilinmeyen tellerin,

Meleğin yürüdüğü göklerde, orda
Derin düşünce görevdir –
En büyük Tanrıdır Sevda
Hurilerin bakışları
Gözler tüm güzellikleri
Taptığımız bir yıldızda.

İşte, İsrafil, bu yüzden
Aşktan yoksun şarkıyı
Haklısın küçümserken;
Ey ozanların kralı,
En iyisi, en ustası!
Kıvanç dolu nice yıllar yaşa sen!

Yukardaki coşkular, esrikliğin
Pek uygun alevli ölçülerine –
Acın, kıvancın, kinin ve sevgin
Pek uygun ut'unun şevkine –
Yıldızlar susup dinlesin sessizce!

Evet, gökler senindir; ama dünya
Bu dünya tatlı ve acı bir yerdir;
Çiçeklerimiz yalnızca – çiçeklerdir,
Ve yüce mutluluğunun gölgesi
Bizim güneşimizin güneşidir.

Oturabilseydim ben de
İsrafil'in oturduğu yerde
Ve o benim yerimde olsaydı eğer,
Böyle yabani, güzel şarkı söyleyemezdi
Ölümlü ezgilerle
Onunkinden daha yiğit bir nota
Yükselirdi göklere benim lirimden.

HELEN'E

Helen, güzelliğin benim için
Eski çağın Nicea kadırgalarıdır,
Üstünde burcu burcu kokan bir denizin.
Yorgun, bezgin yolcuyu ağır ağır
Doğduğu kıyılara taşır.

Ben, sonsuz gezgin umutsuzluk denizlerinde!
Eskil yüzün ve sümbül saçların
Peri türkülerin getirdi beni evime,
Sahillerine utkulu Yunanistan'ın
Onlar taşıdı beni Roma'nın büyüklüğüne.

Bir yontu gibisin, görüyorum seni
Pencerenin parlak nişinde, orda,
Elinde akik rengi bir lamba!
Oy Psykhe görüyorum yükseldiğini
O Kutsal Topraklarda!

1831-1845

YALNIZ

Olmadım çocukluğumdan beri
Başkalarının olduğu gibi –
Görmedim dünyayı, nesneleri
Başkalarının gördüğü gibi –
Kandırmadı hüznümü, tutkuları
Aynı ortak pınarların suları
Aynı zevki duymadı yüreğim
Aynı şevkle uyanmadı yüreğim –
Sevdiğim her şeyi yalnız sevdim –
Çocukluğumda, çocukluk çağında
Fırtınalı bir ömrün derinliğinden
Çıktı hâlâ tutsağı olduğum gizem –
Çıktı sellerden ya da pınarlardan –
Dağlardaki kızıl kayalıklardan –
Gölgesi dolanan güz güneşinden
Onun sonsuzdaki altın renginden
Çıktı gökyüzünün yıldırımlarından
Yanımdan uçarak geçtiği zaman.
Ve kasırgadan, gökgürültüsünden
Ve buluttan ve bulutun sisinden
(Havanın kalanı mavileştiği an)
Gözlerimde iblis şeklini alan.

1829

PERİLER DİYARI

Kara vadiler – karanlık akarsular –
Ve bulutları andıran ormanlar
Puslandığı için akan yaşlarla
Bilemeyiz biçimlerini asla.
Koca aylar büyür, küçülür birden –
Yeniden – ve yeniden – ve yeniden –
Gecenin her anında yorulmadan
Yerlerini değiştirirler durmadan
Söndürürler ışığını yıldızların
Soluğuyla o solgun yüzlerinin.
Ay saati ile bir gece yarısı
En iyilerinden (bu kanıtlandı),
Ve en saydam olanlarından biri
İner aşağılara – iner – iner
İner dağların en yüksek yerine
Düşer geniş çemberi çuha gibi
Kulübelerin, evlerin üzerine
Düşer düşebileceği her yana –
Düşer denize – tuhaf ormanlara –
Üstüne uçan kanatlı perilerin –

Uyuşmuş, uyuyup kalmış her şeyin –
Bir ışık merkezine gömer onları –
Derindir! Oy, hem de nasıl derindir!
Derindir tutkusu uykularının.
Sabah olunca uyanıp kalkarlar
Ay örtüsü kanatlanır göklerde
Kopan fırtınalarla birlikte
Her şey gibi – hemen her şey gibi –
Ya da sarı bir Albatros gibi
Artık öteki ay'lar o ay'ı hiç
O ay'ı bir daha hiç kullanmazlar
Aynı amaçla bir önceki gibi –
Yani bir çadır gibi –
Bana saçma sapan gelen de işte bu;
Hem, atomları da fazla ayrışıyorlar
Önce Gök'ü arayan, sonra (doyumsuz)
Yeryüzüne inen bu kelebekler
Çok özel bir insanı taşıyorlar
Ürperen kanatlarının üstünde.

IRMAK'A

Suları billur gibi duru, ışıyan,
Suları gezgin, peri ırmak
Güzelliğin parlak simgesisin sen
– Simgesisin örtüsüz bir yüreğin –
Kıvrım kıvrım sanat eğlencesinin
Alberto'ların penceresinden.

Kızı sularına baktığı an –
Baktığı an ürperen sularına –
Nehirlerin en güzeli o zaman
Benzer o güzele hayran kalana,
Akan sularında olduğu gibi
Yürekte de imgesi kalır, derin –
Işığında titreyen bir yürekte
Senin ruhu arayan gözlerinin.

O'NA

Ne gam! Bu dünyada nasibim olan
Pay dünyanın en küçük payıymış,
Bir dakkalık nefretle unutulan
O sevda yıllarıymış!
Terkedilmişler bile benden mutlu
Diye yakınmıyorum güzelim,
Beni asıl üzen, senin üzülmen
Yazgıma şu gelip geçici benim.

O'NA

Düşlerimdeki bahçe köşkleridir,
    Kuşlardır cıvıldayan
Dudaklar – ve sözlerinin ezgisidir
    Dudaklarından doğan –

Gözlerin kutsanır yürek Cennetinde
    Ve düşer hüzünle sonra
Oy Tanrım, bu üzgün, yaşlı zihnime,
    Düşen yıldız ışığı gibi tabuta –

Yüreğin – oy, yüreğin! – Uyanır, iç çekerim
    Ve uyurum, doğuncaya dek
Süslere, takılara gücü yeten altının
    Satın alamadığı gerçek.

ROMANS

Uykulu başıyla, örtük kanadıyla
Düşkündür romans selama, şakımaya
Sallanan yeşil yapraklar içinde
Uzaklardaki karanlık bir gölde
Renkli bir papağandır o benim için
İyi tanıdığımız o evcil kuştur
Bakışları çok bilmiş bir çocukken
Yabanıl bir ormanda uzanırken
O öğretti bana alfabeyi
İlk sözcüklerimi kekelemeyi.

O ölümsüz Akbaba yılları, bak,
Gürültüyle şimşek çakıyor gibi
Sarsıyorlar göğün tepelerini
Ama benim zamanım yok bakacak
Sabit gözlerle tedirgin gökyüzüne.
Kanatları daha durgun bir saat
Ruhuma tüyünü yaydığı zaman –
Bu sınırlı vakti lir'le, ezgiyle
(Yasak olan şeylerle) geçirmeye
Yanaşmaz yüreğim, bunu suç sayar!
Teller uyum ile titreşmedikçe.

BİLİM'E SONE

Bilim, her şeyi kendince değiştiren
Gerçek kızı yaşlı geçmiş zaman'ın,
Kanatları gerçek yüzlü akbaba, sen
Niçin avlıyorsun yüreğini ozanın?
Nasıl sever seni, bilge der sana
Mücevherlerle kaplı gökyüzünde
Bir başka hazine aramasına
Sen sürekli engel olursan böyle?
Atmadın mı Dian'ı arabasından?
Kalacak mutlu bir yıldız arayan
Hamadryad'ı ormandan sürmedin mi?
Naïad'ı ırmağından kovmadın mı?
Elfin'i yeşil çayırından kovmadın mı?
Kovmadın mı yaz düşlerimden beni?

O GÖL'E

Gezmek, görmek koca dünyayı bana
Kısmet oldu yaşımın baharında –
Oturduğum yerde bir de göl vardı
Yüksek çamlar ile kuşatılmıştı
Sarılmıştı kara, sarp kayalarla
Tatlı mı tatlıydı yalnızlığıyla.

Gece siyah çuhasını serince
Dört bir yandan, oturduğum o yere
Hoş ezgiler, şarkılar mırıldanan
Gizemli bir rüzgâr estiği zaman –
O zaman – oy o zaman geçerdim ben
Tenha gölün dehşetiyle kendimden.

Korku değildi aslında duyduğum
Garip bir arzuyla ürperiyordum –
Bir duygu ki onun ile eşdeğer
Olamaz ne maden ne mücevherler
Anlatılmaz aşk ile, sevda ile –
Ki bu sevda seninki olsa bile.

Ölüm o ağulu suyun altındaydı
Ve körfezinde bir de mezar vardı
Avuntuyu yalnızlığında bulan
Kimsesiz bir garip için oyulan –
Yalnız ruhu bu karanlık, loş gölden
Bir Cennet, bir Eden yaratabilen.

EN MUTLU GÜNDÜ EN MUTLU SAATTİ

Solgun yüreğimin tanık olduğu
En mutlu gündü, en mutlu saatti,
Gururun ve gücün yüce umudu
Seziyorum, çekip gitti.

Güç mü dedim? Evet! Öyle sanırım
Onlar düştü, çoktan çekip gittiler
Giderlerse gitsinler ne yapalım –
Zaten gençlik hayaliydiler.

Gurur, ne işim var şimdi seninle
Benim için kadehe doldurduğun
Zehrini bir başka mirasçına sun –
Ruhum, sen kendini üzme!

En mutlu saat ve en mutlu gün
Göreceğim ve de görmüş olduğum
En parlak ışığı gururun, gücün
Sezdiğim – sezmiş olduğum.

Acısını çok çektim bir zamanlar –
Gururun ve gücün umudunu
Bana yeniden vermeye kalksalar
Asla istemezdim bunu.

Kanadında kara alaşım vardı
O kanat çırptıkça dökülüyordu
Yakıp yıkan ve öldüren bir sıvı
Bunu çok çok iyi bilen bir ruhu.

BİR DÜŞ

Karanlık gecede düşler olur ya
Ben de ölü bir kıvancı düşledim –
Yaşamlı, ışıklı, uyanık rüya
İçimi sızlattı, biraz incindim.

Nedir gündüzleri rüya olmayan
Gözleri çevresindeki nesnelere
Geçmişe dönük bir ışıkla bakan
İnsanlar için rüya olmayan ne?

O kutlu düş – oy, o kutlu düş
Kınarken beni bütün dünya,
Yalnız bir ruha yol gösteren
Tatlı ışığıyla kıvanç verdi bana.

Titrese de fırtınada, gecede
Titrese de ışığı uzaklarda –
Ondan duru, parlak ne olabilir
Gerçeğin gündüz yıldızı altında.

AKŞAM YILDIZI

Bir gece yarısıydı
Ortalarında yaz'ın,
Geliyordu o ölgün
Işığı yıldızların,
Köle gezegenlerin
Arasında, yukarda
Parlıyordu soğuk ay
Yansıyıp dalgalarda.
Göz atıp baktım şöyle
Soğuk gülücüğüne
Çok soğuk geldi, bana
Ve bir bulut yumağı
Gökyüzünü kapladı.
Yüzümü döndüm sana
Haşmetli
Akşam Yıldızı!
Benim için azizdir ışıkların
Gönlümdeki kıvançta
Görkemli bir payın var;
Geceleri gururusun göklerin
Senin uzaktan gelen
Ateşine tutkunum ben
O soğuk ayışığından çok.

ŞARKI

Seni gördüğüm o gün, düğün gününde –
Parlıyordu al aldı yanakların,
Dünya bütün bir sevdaydı önünde
Mutlulukla sarmaş dolaştın.

Alevli bir ışık vardı gözünde
(Bilinmez, kim bilir neydi)
Üzgün gözlerimin şu yeryüzünde
Gördüğü tek albeniydi.

Utançtansa yanağındaki allık
Gelip geçer o zaman,
Ne ki daha beter yanıp tutuşan
Bir alev var adamın göğsünde, yazık.

Seni gören adamın, düğün gününde;
Parlıyordu, al aldı yanakların.
Dünya bütün bir sevdaydı önünde,
Mutlulukla sarmaş dolaştın.

ŞİİRLERLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

ANNABEL LEE

Şiir şairin ölümünden sonra yayımlandı. Uyaklar, iç uyaklar ve ezgi yönünden zengin.

Şiirin şairin yaşamındaki hangi kadın için yazıldığı belli değil. Çeşitli kadınlar ileri sürüldü: Bayan Whitman, Bayan Lewis, Bayan Shelton ve şairin ölen karısı Bayan Virginia gibi. En son sava göre ise şiir şair Bayan Whitman'ın "Stanzas for Music" (Müzik için Bağlamlar) şiirine yanıt olarak kaleme alındı.

Şairin "Şiir Uyum'un ezgili temsilcisidir" görüşünü yansıtan bir yöntemin ürünüdür. "Annabel Lee" yetkin bir dişi varlık olarak Dünyanın şiirsel özünü, Tanrının yüce şiirini simgeler. Poe'nun amacı imgelem ya da hayal, rüya ve düş aracılığıyla dinbilimsel, gökbilimsel bilgiyi edinmektir.

ANNEM'E (TO MOTHER)

Poe şiirini karısı Virginia'nın annesi, aynı zamanda kendisinin de halası olan Bayan Maria Clemm için yazdı. Şairi 1833'de yanına aldı ve ölünceye dek yanından ayırmadı. Şair şu ana düşünceyi verir bu şiirde: *Ölüm ruhun entellektüel ve ruhsal kurtuluşudur.*

ELDORADO

Kaliforniya'da altın bulunduğunun açıklanmasından sonra Amerika'da korkunç bir altın arayışı ve tutkusu başladı. Kazmayı, küreği, eleği kapan dağlara ve ırmak kıyılarına koştu. Kaliforniya'ya *Altın diyarı* anlamına gelen *El Dorado* adı takıldı. Alaycı ve taşlamacı Poe "Von Kempelen" ve "Keşif" adlı öykülerinde ve bu şiirinde halkın ateşli altın tutkusuyla dalga geçer. Sembolist bir şiirdir, altın mutluluğu simgeler.

1845 tarihli "Sözün Gücü" adlı öyküsünde Poe öykünün kişiliği aracılığıyla şunu söyler: "Mutluluk bilimin içinde değil, bilimin edinilmesindedir." Bu şiir Poe'nun, insan mutluluğunu araştırmada öngördüğü, ruhun ölümsüzlüğünü sonsuz bir inceleme konusu yapan Tanrıya boyun eğişin son anlatımıdır.

Ay tepeleri: Orta Afrika dağlarını simgeler.

Gölgeler Vadisi: Tevrat'ta, Davut bölümünün 23'üncü ayetinde Karanlıklar vadisi olarak geçer.

Gölge: İngilizce de aynı zamanda karanlık anlamına gelen *shadow* sözcüğü (gölge) her bağlamın 3'üncü dizesinde yinelenir. Çeviride bu ayrıntıya dikkat ettik.

Ay Dağları ve Gölge Vadisi: Coğrafi ya da gizemli yerleri temsil eder. Ay Dağları Habeşistan'dadır ve Nerval'in *Rüya ve Yaşam* adlı uzun öyküsünde de geçer.

ANNI İÇİN (FOR ANNIE)

Şair şiiri Annie adını taktığı Bayan Charles B. Richmond (Nancy Heywood Richmond) için yazdı. Ancak bu duygusal ilişki bir bahanedir, şiirde şairin asıl amacı aşk ve ölüm hakkındaki yeni düşüncesini sergilemektir. Şair bu kadına karşı 1848-1849 yılı kışında sıcak ve platonik dostluk duyguları besler.

Eureka adlı yapıtında işlediği yeni düşüncesini bu şiirde de sergiler: *Aşka sahip olmanın tek yolu ölüm'dür.*

Biberiye: Ondokuzuncu Yüzyıl Çiçekler Dili'nde biberiye çiçeği anı'yı, bağlılık'ı, sokak'ı, zerafet'i ve arınmışlığı simgeler. Shakespeare *Hamlet*'te şu satırı yazar: *"İşte bu biberiye sevgilim anımsamanız için. Unutmayınız beni. Sizin düşüncelerinize karşı sokağın düşünceleridir bu biberiye."*

HELEN'E (TO HELEN)

Poe konferans vermek için New York'a gelir. Şair Bayan Whitman (Sarah Helen Whitman) "Kuzgun" adlı bir şiir yazarak bunu Poe'ya adar. Poe da karşılık olarak "Helen'e" şiirini yazar. Yazın dünyasında sık rastlanan bu tür yazın oyunu Poe'yu fazlasıyla etkiler. Providence'a gidip Helen Whitman'la tanışır, hatta evlilik önerisinde bulunur.

Şiirde Poe, Helen'le ilk karşılaşmalarını anlatır. Aşkın Yeni Platon'cu kavramını işler, kadını ülküselleştirir.

Diana: "Yazık şimdi sevgili Diana'm karanlıkta dizesinde geçen Diana antik Roma tanrıçası'dır. Yunan tanrıçası *Artemis* gibi toprağın ve bereketin simgesidir.

Elysée'ler (Elusia Pedia): Eski Yunan'a ve Roma mitolojisine göre yiğit ve erdemli kişilerin Cehennemde bulundukları yer. Sözcük alan anlamına geliyor.

Venüs: Antik Roma tanrıçası. Önceleri meyve bahçelerinin koruyucusuydu, sonradan eski Yunan tanrıçası Afrodit gibi o da güzellik tanrıçası oldu.

RÜYA İÇİNDE RÜYA (A DREAM WITHIN A DREAM)

Şiir gerçeğin yadsınışı mı? Düşçülük mü? Şaire göre rüya yüce bir bilgi, kuramsal araç.

"Gördüğümüz, göründüğümüz veya / Değil midir rüya içinde rüya?" Her iki bağlamın sonunda yer alan bu iki dizedeki sıkıntı Tanrının tartışılmaz varlığını onaylatmak isteyen şairin kuşku ya da başkaldırı anını açımlar bize.

Rüya İçinde Rüya temasına pek çok kaynakta rastlanır. Novalis'te, Coleridge'in *Aşk Anıları*'nda, Margaret Fuller'ın *Göller Üstünde Yaz*'ında bu sözcüklere rastlarız. L.A. Washburn'un *Graham's Magazine* dergisinin Aralık 1848 tarihli sayısında çıkan öyküsü "Rüya İçinde Bir Rüya" adını taşır.

Poe'nun bu şiirini Mallarmé Fransızcaya çevirdi. Sanırım Yahya Kemal Mallarmé çevirisiyle bu şiiri okudu. Rüya içinde rüya temasını o da bir şiirinde kullanır.

ÇANLAR (THE BELLS)

Bayan Marie Louise Shews şairin yakın arkadaşlarından. Sık sık görüşüyor onunla. Bir gün yine beraberlerken Poe yakınır: "Bir şiir yazma gereksinimi içindeyim, ama yazamıyorum. Bu akşam çan sesleri sinirlerimi çok bozuyor, elime kalem alamaz oldum. Hem konu da bulamıyorum." Şair konuşmasını bitirince Bayan Shew boş bir kâğıt alır eline ve üstüne şiirin adını yazar: ÇANLAR. Ve bağlamların ilk dizelerini kondurur ak kâğıda: *"Dinleyin kızakların çanlarını – Dinleyin tatlı düğün çanlarını – Dinleyin gürültülü tehlike çanlarını"* vb.

Poe'nun üzerinde en çok çalıştığı, defalarca düzelttiği şiirlerinden.

Ezginin ve ses tınısının ön planda olduğu izlenimci bir şiir ve bazı eleştirmenlere göre Amerika'nın ilk çağdaş şiirlerinden biri.

Mallarmé Scolies'de şunu yazar; *"Poe'nun şiirleri içinde yabancı bir dile gerçekten çevrilemez olan tek şiir."*

ULALUME

Kişinin ruhsal ağlatısını anlatan büyük sembolist şiirlerden biri.

Ulalume: Sözcüğü şair yarattı. Latincedeki *ululare* ve *lumen* sözcüklerinden *Acının Yıldızı* anlamına gelen bu sözcüğü türetti.

Auber: Uzun zaman, şiirde geçen bu sözcüğü Poe'nun ürettiği sanıldı. Sözcüğü kullanırken şairin opera ve bale bestecisi Daniel François Esprit Auber'in adından esinlendiği sonradan anlaşıldı.

Weir: Lewis Leary'ye göre bu sözcüğü kullanan şair Amerikan ressamı Robert Walter Weir'in adından esinlendi. Ressam tablolarında sisli bölgeleri resmeder ki bu sisler şairin karışık ruhsal dünyasıyla pek güzel uyum sağlar.

Yaanek: Sözcük *eteğinde Yaanek*'in şeklinde geçer. H.P. Lowecraft ve Mabbott'a göre şairin anlattığı yer Erebus Tepesi'dir. Campbelle'e göre ise sözcük Trabzon'un bir mahallesi olan Arapça Yanik'ten gelmektedir. *Yaanek* İngilizce *Yanik* şeklinde okunur.

Astarte (Astart): Babil'in İshtar'ıyla eşdeger, Fenike'nin verimlilik tanrıçası.

Diana: Eski Yunan tanrıçası Artemis'le eşdeğer eski Roma'nın toprak ve bereket tanrıçası.

Psykhe: Ruh anlamına gelir. Miletos kralının kızıdır. Üç kız kardeşin üçüncüsü ve en güzeli. Bu yüzden güzellik kraliçesi Afrodit'in hışmına uğrar. Afrodit'in oğlu Eros kıza âşık olur. Apuleius, Psykhe ile ilgili öyküsünde Yeni Platoncu görüşü dile getirir. Sevgi ile ruh birbirlerinden ayrılmaz, ama bu birlik ancak birçok engelleri aşmak, birçok düşman güçleri yenmekle gerçekleşir.

O'NA

Şair "To M.L. S." başlığını koyduğu bu şiiri Bayan Marie Luise Shew'e ithaf etti. Bayan Shew'in küçümsenmeyecek bir sağlık bilgisi vardı ve

hastalığı sırasında Poe'nun karısı Virginia'yla çok ilgilendi. Poe ruhsal krizler geçirirken de yardımına daha çok Bayan Shew koşuyordu.

Bayan Shew'e adadığı bu şiiri Poe karısı Virginia'nın ölümünden kısa bir süre sonra yazdı.

KUZGUN (THE RAVEN)

Şairin ünlü ve en çok yayımlanan şiiri. Hiçbir şiir "Kuzgun" kadar şairine çok kısa bir zamanda bu kadar ün kazandırmadı. Şiir efsaneleşti, Poe'nun "Kuzgun"u yazmak için on yıl çalıştığını ileri sürenler oldu.

Bu şiirin yazılmasında çeşitli kaynaklardan yararlanır Poe. Önemli birkaçını belirtelim: Tennyson'ın *No More* ve *Ancreontics* adlı yapıtları, Byron'un *Don Juan*'ı, Shelley'nin *A Lament*'i, J.R. Lowell'ın *Threnodia on an Infant*'ı, Felicia Hemans'ın *The Forest Sanctuary*'si, James K. Paulding'in *Indian Marahing Song*'ı ...

"Garip, hazin hışırtısı ipek al perdelerin işliyordu içime": Üçüncü bağlamın başındaki bu dizeleri Poe kadın şair Elizabeth Barret'ın "Lady Geraldine's" şiirinden almıştır.

"O uzak Cennet'te kavuşacak mı ruhum": Bu dizede Cennet anlamında şair *Aidenn* sözcüğünü kullanırken Arapçadaki Müslüman cenneti Aden'den esinlenmiştir. Cennetin İngilizcesi ve Tevrat'da geçen sözcük Eden'dır.

EULALIE

Poe bu şiiri yazarken iki yapıttan esinlenir: 14 Ekim 1843'te *New Mirror*'da yayımlanan "Revenge of Leonard Rosier" öyküsü ve Albert Pike'ın *New Mirror*'ın aynı sayısında yayımlanan "Isodora" adlı şiiri.

Şairin şiiri karısı Virginia için yazdığı söylenir. Nitekim şiirinde *"Bir suydu ruhum durgun ve ürkek/ Kibar, mahcup Eulalie karım oluncaya dek"* diyor.

Astarte (Asthtart): Fenike'nin verimlilik tanrıçası.

DÜŞ ÜLKE (DREAM LAND)

Bazı eleştirilere göre dizenin ustası Poe bu şiirinde düşün anlamsız ezgisel çağrışımını dile getirir. Özel müzikalitenin içinde fizik ötesi sıkıntı buluruz.

Thule: İngiltere'nin kuzeyindeki bir adaya eski Yunanlıların verdiği isim. Türkçedeki Fizan gibi, Dünyanın en uzak yeri anlamında kullanılır.

FATİH KURTÇUK (THE CONQUEROR WORM)

Beş bağlamdan oluşan şiir bir tiyatro oyununu çağrıştırıyor. Sahne bütün bir evren. Gözü yaşlı melekler yaşamın, insanlığın güldürü-ağlatısını izliyor.

Şair şiirin adını Spencer Wallis Cone'un şiirindeki şu dizeden alır: *"Bırakın fatih kurtcuk'la karşılaşsın."*

Baudelaire bu şiiri Fransızcaya çevirdi. Şiirdeki kurtçuk Baudelaire'in de bazı şiirlerine girdi böylece.

Meleklerin izlediği oyunda insan, ölümsüz varlık Tanrı şeklinde ortaya çıkar, sığındığı yer özgür bir sığınak olan işlediği yüce günahtır. Kaba ve acınacak maskeleriyle oyuncular, yani insanlar kendilerini Tanrı, Monos ve Una'nın yoldaşları sanırlar. Aslında, insanlar kendi şeklinde olmadığından Tanrı, onların bu görünümlerini, bu esinlerini yasaklar, *kozmik Yazgı*'nın yerine gelmesinin bir güvencesi olan *fatih kurt*, yani *ölüm* aralığıyla insanları cezalandırır.

SESSİZLİK (SILENCE)

Şubat ve Haziran aylarında çıkan *London Magazine*'de (Londra Dergisi) Thomas Hood'un iki sonesi yayımlanır: "Sessizlik" ve "Ölüm". Şair "Sessizlik" şiirini çok beğenir ve onu *Burton's Gentleman's Magazine*'de yeniden yayımlar. Daha sonra kendisi de bu soneden aldığı esinle bir *sessizlik* sonesi kaleme alır.

PERİLİ SARAY (THE HAUNTED PALACE)

Poe Griswold'a "Perili saray derken hayallerle dolu bir ruhu kastediyorum, yani rahatsız edilen bir ruhu," der. Çağının yazar ve şairleri

Poe'nun zihninin, ruhsal dünyasının zaten perili bir saray olduğunu söylerler.

GELİN BALADI (BRIDAL BALLAD)

Daha çok bir biçim çalışması olan bu şiiri Poe'nun hangi kadın için yazdığı bilinmiyor. Şiir tutkunun yarattığı yıkıcı hayalleri belirtmesi yönünden dikkati çekiyor.

ZANTE (TO ZANTE)

Kimi araştırmacılara göre şair bu şiiri İtalyan şair Ugo Foscolo'nun bir sonesinden esinlenerek yazdı.

Zante: Ege denizindeki bir ada. Chateaubriand'a göre adını sümbül'ün Latincesi olan Zacynthus'tan alır. Zaten şair de Zante'ye seslenirken *"Sevimli adların en sevimlisini/ Çiçeklerin en güzelinden olan şirin ada"* diyor.

Yok artık: Şair bu iki sözcüğü birkaç kez yineleyerek, daha önce yazdığı "Kuzgun" şiirinde kullanmıştı. Poe'nun büyülü sözcüklerinden.

Isola d'oro! Fior di Levanté!: Altın ada! Yakın Doğu Çiçeği!

F.. SS.O...d'A (TO F...Ss. O...d)

Poe bu aşk şiirini senin için yazdım diye birkaç kadına gönderdikten sonra *Bayan Frances Sergent Osgood'a ithaf ederek* yayımladı. Şiirden söz ederken kimi araştırmacılar şakacı bir dil kullanarak *"samimiyetsiz aşkın yetkin örneği"* sözünü kullanıyorlar. Alışılmış türden bir aşk şiiri değil. Büyük gizemci Poe bu şiirinde âşık olmayı sade bir görev gibi kabul etmektedir.

F'YE (TO F...)

Şiir önce, şairin ilk gençlik aşkı, ilk gençlik nişanlısı Elmira Shelton'ın arkadaşı *Mary Winfree*'ye adanmıştı. Daha sonra bu şiiri Poe Bayan Frances

Sergent Osgood'a ithaf etti.

BÜYÜK ROMA TİYATROSU (THE COLISEUM)

Şair şiiri Byron'un "Manfred"ından (Şarkı III, bağlam 55, dize 10-41) ve "Childe Harold"ından (Şarkı IV, bağlam 142-145) esinlenerek Baltimore'da yayımlanan Saturday Visiter'ın (Cumartesi Ziyaretçisi) açtığı şiir yarışmasına katılmak için yazdı ve beş-altı öyküsüyle birlikte jüriye gönderdi. Hem şiirde, hem öyküde birinciliği kazandı. Ancak jüri üyesi J. Kennedy ve John H. B. iki birinciliğin de aynı kişiye verilmesini uygun görmeyerek Poe'yu yalnızca öykü birinciliğiyle ödüllendirdiler.

Kalde: Mezopotamya bölgesindeki bir ülke. Müneccimleri (astrologları) ile ünlü. Kaldelilere yeni Babilliler de denir.

Yankılar (Echoes): Dağ orman ve su perilerinden olan ve sesin yansımasını simgeleyen Yankı (Echo, Ekhâ) Zeus'un aşk söylentilerini duymasın diye sürekli gevezelik ederek Hera'nın dikkatini dağıtır.

Memnon: Yunanlılar ve Romalılar Amenophis III için Teb çevrelerindeki iki dev yontusuna bu adı vermişlerdi. Memnon adı gizemli bir kişinin isminden mi, yoksa Mısırlıların her yapıya verdikleri *memnu* sözcüğünden mi geliyor, bilinmemekte.

Memnon yontusu, efsaneye göre, tan vaktinde üstüne güneş ışığı düştüğü zaman, annesi Eos'a yönelen güçlü bir ses çıkarır.

LENORE

"Lenore" şiirinin öyküsü aynı zamanda Poe'nun şiir sanatının da öyküsüdür. Şiirin ilk biçimiyle son biçimi arasında hayli fark vardır.

Lenore *ölüm* temasını işler. Poe "Bir Şiirin Oluşu" başlıklı ünlü yazısında "Güzel bir *kadın*'ın ölümü konularının en şiirselidir," der.

Kadın ölümünün şairin yaşantısında özel bir yeri var. Poe henüz iki yaşında bir bebek iken annesi Elisabeth Hopkins ölür. Henüz on bir yaşında iken sınıf arkadaşının annesi *Helen Stith*'i derin bir platonik aşkla sever. İlerde şaire *Helen*'e adlı şiiri esinleyecek olan bu kadın da ölür, Poe geceleri onun ruhuyla birlikte olmak için mezarlıkta dolaşır. Karısı ve halasının kızı çok sevdiği Virginia yirmi yaşında öte dünyaya göç eder. Bütün bu kadınların, sevilen kadınların ortak simgesidir Lenore.

Altın kadeh kırıldı: Tevrat'ın *Ecclestiaste* bölümünde şunlar söylenir: *"Gümüş tel gevşemeden, altın kadeh kırılmadan, su testisi pınarda parçalanmadan önce..."* görülüyor ki bazı şiirlerinde olduğu gibi bu şiirinde de Poe Tevrat'tan esinleniyor.

Şabbat: Yahudilerin cumartesi gününe verdiği ad. Tanrı Evreni yaratmak için altı gün çalışıp yedinci gün dinlendiğinden Yahudi dininde de yedinci gün dinlenme günüdür. Şabbat'ın, yani cumartesi günlerinin kutsanması Tevrat'tan önce, çok tanrılı dinlerde de vardı. Doğaüstü varlıklara, totemlere tapanlar da cumartesi günleri ormanlarda toplanıp şölenler yaparlardı. Bu şölenlere Şabbat şölenleri denirdi.

Guy de Vere: Eski diller (Latince, Arapça vb.) ve yeni diller (Fransızca, İtalyanca vb. kurslarını izleyen Poe *"Guy de Vere"* deki *"Vere"* sözcüğünü Latince *Veritas* ya da Fransızca *Vérité*'den türetti. *Gerçek* anlamına gelir.

İLAHİ (HYMN)

Poe bu şiiri yazdı ama kitabına ancak 1845'te aldı. Bu gecikmiş yayın acaba Poe'nun dinsel inancındaki, dinsel duygularındaki bir evrimin mi işareti? Tanrıya inanan *(Deist)* ama dinsel şekil ve ayrıntılardan hoşlanmayan biriydi Poe.

CENNETTEKİ'NE (TO ONE IN PARADISE)

İngiliz şairi Byron'ın aşklarına Poe'nun ilgisi biliniyor. Roy P. Basler'a göre şairin bu şiiri de Byron'ın etkisini taşır. Hatta bu şiirinde Poe bilerek ve isteyerek Byron'ı öykünür.

"Şimdi hangi ateşli iklimlerde/ Hangi kasırgalarda dans ediyorlar": Baudelaire Poe'nun bu dizelerindeki eter sözcüğünü kendi şiirlerinde de kullanmaya başladı.

"Denizde bir yeşil adaydın aşkım": Dizeyi Zante sonesiyle karşılaştırın. Zante de Ege denizindeki küçük, yeşil bir adadır. Basler'a göre "yeşil ada" utküsel aşkın simgesidir.

"Yok artık": Şairin büyülü sözlerinden. Poe bu iki sözcüğü "Kuzgun" ve "Lenore" şiirlerinde de kullanır.

"Yıldırım vurmuş ağaç yeşermiyecek artık": Ağaç tutkuya, aşka esir olmuş yabancının simgesidir.

DENİZDEKİ KENT (THE CITY IN THE SEA)

Araştırmacılar bu gizemli kentin yeri üstüne hayli kafa yordular. Bu gizemli kent kimi araştırmacılara göre Babil, kimilerine göre ise Gomorrhe, Tyr ya da Dis'dir.

Şaire göre denizdeki kent denizin altında değil içindedir.

Şair ölümden sonraki vecd halini, esrikleşmeyi ve son düşüşü simgeler. Denizdeki kent Cennet'in sembolüdür.

Babil: Türkiye'nin doğusundaki Mezopotamya bölgesinde antik bir kent. Zamanının en yüksek kulesinden Babil müneccimleri (astrologlar) sürekli yıldız hareketlerini izlerlerdi.

TEDİRGİN VADİ (THE VALLEY OF UNREST)

James M. Kieh'e göre bu şiir Poe'nun bütün şiirlerinin anahtarıdır.

Tedirgin vadi: Şairin huzursuz ruh dünyası.

UYUYAN (THE SLEEPER)

Şairin sevdiği şiirlerinden. 1846 Aralığında G. E. Veleth'e şunları yazar: "'Uyuyan'la ilgili düşünceleriniz beni çok memnun etti. 'Uyuyan' 'Kuzgun'dan, daha önemli bence, ama bunu milyonda biri görebiliyor. Evet, 'Kuzgun' şiir sanatı yönünden önemli, şiirin kendisi ise 'Uyuyan'dadır. Bu şiiri yazdığımda henüz çocuk yaşlardaydım."

"Ay donuk nemli buğular soluyor": Poe'nun bütün şiirlerinde Ay soğukluğun, acının, sıkıntının simgesidir.

Lethe: Antik Yunan ve Roma efsanesine göre Cehennemdeki bir ırmak.

Destine'ler: Eski Yunan mitolojisindeki Moire'lar, eksi Roma mitolojisindeki Park'lar ya da Fata'lar. İnsan yazgısını gözlem altında bulunduran üç tanrıça.

İSRAFİL (İSRAFEL)

Şairin güzel şiirlerinden olmasına karşın üzerinde pek fazla durulmadı. Şiir gökyüzünün şairi (meleksi şair) ile yeryüzünün şairi arasındaki gidiş-gelişleri simgeler.

İsrafil: Dört büyük melekten (Cebrail, Azrail, Mikail, İsrafil) biri.

Pleiads'lar: Titan ve Pleione'nin yedi kızları. Gökyüzünde, yaz aylarında görülen yedi yıldıza da bu ad verilir.

Huri: Kendilerinden Kuran'da söz edilen Cennet kızları. Şair şiirine girerken Kuran'da geçen, İsrafil'le ilgili sözleri aktarıyor. Demek ki Kuran'ı okumuş. Nitekim şiirde de zaten huri sözcüğü Kuran'daki şekliyle yer alıyor.

HELEN'E (TO HELEN)

Öğrenci Poe okul arkadaşının evine gittiğinde arkadaşının annesi Helen Stith Stanard'ı görür ve ona platonik bir şekilde âşık olur. Poe bu kadın öldüğünde çok büyük üzüntü duyar ve gecelerini mezarlıkta, onun mezarı başında geçirir. Bu derin platonik sevdadan daha sonraki yıllarda üç bağlamdan oluşan ünlü *To Helen* (Helen'e) şiiri doğar (1831).

Nicea (Yunanca Nikaia): İznik'in eski adı.

Psykhe: Ruh anlamına gelir. Miletos kralının kızı.

YALNIZ (ALONE)

Bu şiiri ilk Eugene L. Didier buldu ve 1829 Eylülü'nde *Scribner's'*de yayımladı. Şiirin gerçekten Poe'nun olup olmadığı uzun yıllar tartışıldı. Bu şiirin Poe'ya ait olduğunu artık tüm Poe uzmanları onaylıyor.

Şairin gençlik yıllarında yazdığı şiirlerden. Şiirin kahramanı acıklı ve yalnız yazgısından Byron gibi onur duyuyor: *"Olmadım çocukluğumdan beri/ Başkalarının olduğu gibi / Görmedim dünyayı, nesneleri/ Başkalarının gördüğü gibi/ Kandırmadı hüznümü, tutkuları/ Aynı ortak pınarların suları..."*

PERİLER DİYARI (FAIRY LAND)

Eleştirmenlerin üstünde en çok tartıştıkları şiir.

Davidson'a göre Periler Diyarı ölümdür ve ölüler diyarıdır.

John Neal şiirdeki bazı dizelerin hiçbir anlam taşımadığını ileri sürdü.

Willis aylık *Amerikan Dergisi*'nin 1829 Kasım sayısında şairin bu şiiri kendisine gönderdiğini ama yayımlamayıp çöpe attığını yazdı.

İçinde çok sayıda imgesi bulunan bir şiir. Ay'dan söz ederken *"Söndürür ışığını yıldızların/ Soluğuyla o solgun yüzlerinin"* diyor. "Akşam Yıldızı" şiirinde akşam yıldızını şöyle över: *"Benim için azizdir ışınların (...)/ Geceleri gururusun göklerin/ Senin uzaktan gelen/ Ateşine tutkunum ben/ O soğuk ay ışığından çok."*

O'NA (TO...)

Şairin bu şiiri kimin için yazdığı bilinmiyor. Poe üstüne incelemeler yapan Mabbott'a göre şair bu şiiri kuzinlerinden Rebecca Herring için kaleme aldı.

Öyküntü'nün yeniden işlendiği bir şiir gibidir.

O'NA (TO...)

"Düşlerimdeki bahçe köşkleridir/ Kuşlardır cıvıldayan/ Dudaklar" dizeleriyle başlayan bu şiiri şair, Campbell'e göre, ilkgençlik yıllarındaki nişanlısı Elmira Royster için yazdı. Sadık olmayan bir kadın söz konusu. Nitekim üniversite öğrenimi için gittiği Virginia'dan Ricmond'a dönen Poe nişanlısı Elmira'nın Shelton adlı biriyle evlenmek üzre olduğunu öğrenir.

ROMANS (ROMANCE)

Şairin sevdiği şiirlerinden. Şiir kitaplarının her yeni yayınına bu şiiri aldı. "Romans"tan söz ederken "Üstünden kaç yıl geçerse geçsin zamanın asla aşındıramayacağı dizeler," der.

"Renkli bir papağandır o benim için": Papağan Poe'nun sevdiği bir kuş. "Kuzgun" şiirinde de önceleri papağan sözcüğünü kullanmak niyetinde olduğunu yazar.

BİLİM'E SONE (SONNET TO SCIENCE)

Bu şiirinde Poe bilim/şiir çatışmasını yeniden ele alıyor. R. Wilbur'ın da üzerine dikkati çektiği gibi bilim dünyayı ele geçirir ve imgelemi, güzelliği bir başka uyduya sürer. Şair Poe ruhsal duyguyla özdeksel dünyanın, yeryüzünün birbirinden ayrılmasına karşı değildir, hatta bu kopuşu, ayrılığı onaylar. Şairin amacı dünyadan ve insanlardan kurtulmaktır.

Eleştirmenlerin çoğuna göre Poe bu şiiri yazarken Keats'den, kimine göre ise Bernardin de Saint-Pierre'in *Doğa İncelemeleri* adlı yapıtından esinlendi.

Dian (Diana): Toprağın ve bereket'in, verimin simgesi eski Roma tanrıçası.

Hamadryad: Orman perileri

Naiad: Su perileri.

Elfin (Elfe): İskandinav mitolojisinde hava ve ateş cini.

O GÖL'E (THE LAKE, TO...)

Şairin 1827'de yayımladığı şiirlerinin en başarılılarından biri. Bu şiirle ilgili Wilbur'un ilginç bir analizi var. Bu eleştirmene göre göldeki her yansıma etten kemikten kurtulmuş, gerçekten soyutlanmış doğa güzelliğinin simgesidir. Bu yansımaları seyreden bir kimse ülküsel güzelliği izleyen bir yalvaçtır, görülmezi görür, bilinmezi bilir.

Gölün karanlığı şair Poe için çocukluk hayallerinin kayboluşudur. Gölün derinlikleri ülküsel güzelliklerin mezarıdır, ülküsel güzelliğe sahip olmak için şair kendini bu derinliklere atmak ister.

Eden: Cennetin Tevrat'ta geçen adı.

BİR DÜŞ (A DREAM)

Eleştirmen R. Wilbur'a göre şair bu şiiri yazarken de Byron'dan esinlenmiş. Bu şiirinde bir kez daha Poe dünya gerçeğine düş gerçeğini dayatıyor. Şiir ilk kez 1827'de *Timurlenk ve Diğer Şiirler (Tamerlane and Other Poems)* kitabında yayımlandı ve şiire bir başlık konulmamıştı.

AKŞAM YILDIZI (EVENING STAR)

Diğer şiirlerinde (*Timurlenk, Düşler, El Araf* ve *Ulalume* bir yıldız, insanlara çevresine karşı duyarsız bir varlık olarak betimliyor. Eleştirmen Campbell'e göre bu şiiri yazarken Poe şair Thomas Moor'un *Irish Melodies'*sinden esinlendi.

ŞARKI (SONG)

Şairin özyaşam öyküsünü kaleme alan eleştirmenlere göre Poe bu şiiri de ilkgençlik nişanlısı *Elmira Royster* için yazdı. John Lofland ve Fitz Grene Hallek gibi eleştirmenlere göre şiir Amerikan şiirindeki *Romantizm* geleneğinin bir ürünüdür ve Byron'dan esinlenmiştir.

EDGAR ALLAN POE'NUN YAŞAM ÖYKÜSÜ

1809

19 Ocak: Poe'nun doğumu. Babası David Poe, annesi Elisabeth Hopkins Poe. Her ikisi de tiyatro oyuncusu. Edgar'ın doğumundan kısa bir süre sonra alkolik baba kayıplara karışır. Öldü mü, çekip gitti mi, belli değil.

1811

8 Aralık: Poe'nun annesi Bayan Elisabeth Poe, Virginia'nın Richmond kentinde ölür. Küçük Edgar'ı Allan ailesi evlat edinir. John Allan zengin bir tüccar. Poe'yu sağlığı pek de yerinde olmayan Bayan Frances Allan büyütür.

1815

Allan'lar ticari bir nedenle İngiltere'ye gider. Önce İskoçya'da, sonra Londra'da kalırlar.

1820

Aile Richmond'a döner. John Allan'a amcasından önemli ölçüde bir miras kalır. Böylece tüccar çok sevdiği aksoylu yaşamını doludizgin sürdürür. Sporcu bir delikanlı olan Edgar Poe ise Fransızca ve Latince öğrenmeye başlar. Bir okul arkadaşını ziyarete gittiğinde arkadaşının annesi *Helen Stith Stanard*'ı görür ve güzelliğine hayran kalır. "Helen'a" şiirini bu esinle yazar (1831).

1826

14 Şubat: Poe Virginia Üniversitesi'ne girer. John Allan'ın ve genç kızın ailesinin karşı durmasına rağmen komşusu Elmira Royster'la nişanlandığı için John Allan delikanlının üniversite kayıt giderlerini karşılamaz.

Çağdaş diller (Fransızca, İtalyanca, İspanyolca) ve eski diller (Latince, Arapça) kurslarını izler. Parlak sonuçlar elde eder ama para sıkıntısı içindedir. Öte yandan bir aksoylu (aristokrat) yaşamı sürdürme çabasındadır. Kumar borçları birikir. Poe'nun sürekli para istemesinden usanan John Allan onun Virginia Üniversitesi'ne yeniden kaydolmasını ısrarla reddeder.

1827

Poe Richmond'a döner. Yazdığı mektupların Elmira'ya verilmediğini ve kızın Shelton adlı birisiyle evlenmek üzere olduğunu öğrenir.

John Allan şairden kendi ticari işlerinde çalışmasını ister, Poe bunu kabul etmeyince de John Allan onunla bütün ilişkilerine son verir.

Poe Amerikan edebiyatının merkezi olan Boston'a kaçar. Giderini kendisi ödeyerek *Timurlenk ve Diğer Şiirler* adlı kitabını yayımlar. Yapıt ilgi görmez. Ama yine de kendine güveni sarsılmaz Poe'nun. İlerde "Richmond ve Amerika çok dar bir uyduydu, daha geniş bir dünya sahnem olacak benim," diyecektir.

26 Mayıs: Edgar Perry adıyla topçu olarak orduya girer. Taburu Ekim ayında Sullivan Adası'ndaki Fort Multrie'de karargâh kurar. Şair burada korkunç bir yalnızlık içinde on üç ay geçirir.

Amerika batıya doğru genişler.

1928

Poe Fort Multrie'de düzenli bir askeri yaşam sürdürmekte. Çavuşluğa yükselir.

Çabalarına rağmen asla Charleston aristokrasisinde yer alamaz. John Allan'ın buyruklarına hep karşı geldiği için de, ona ömür boyu rahat yaşama olanağını sağlayacak bir mirası da elinin tersiyle itmiş olur.

1829

Poe'nun taburu Monroe Kalesi'ne geçer. Şair askerliği bırakıp Richmond'a döner, ama 28 Şubat'ta ölen şairi çok seven, şairin de çok sevdiği Bayan Frances Allan'ın cenazesine yetişemez.

Poe'nun dönüşünü Bay John Allan hiç de hoş karşılamaz.

İkinci şiir kitabını yayımlar: *El Araf, Timurlenk ve Küçük Şiirler. Hatch and Dunning Yayınevi*nden çıkan bu kitap da yazın dünyasında bir ilgi görmez.

1830-1831

Kendisine bir görev verilmesi için Savaş Bakanlığı'na başvurur. Yanıt beklerken bazen Richmond'da, bazen Baltimore'da zaman öldürür. Akademiye devam eder, ama okulun ağır disiplinine katlanamaz.

John Allan yeniden evlenir.

Allan ailesiyle kesin kopuşu, eğitimi altı ayda tamamlayamamış olması ve katı disiplinin yarattığı yorgunluk ve bıkkınlık nedeniyle askerî okul

West Point'den ayrılır. Dostlarının da para yardımıyla *Şiirler, İkinci Yayın*'ı çıkarır.

Baltimore'a gider ve halası Maria Clemm'in yanında kalır. Gazeteciliğe ilgi duyar. John Allan'a yazdığı mektuplara yanıt alamaz. Çetin gazetecilik yaşamı başlar. Ama böylece, kendi deyimiyle, halka kendini anlatma olanağı bulur. Öyküler, eleştiriler, yergiler yazar.

Philadelphia'da yayımlanan *Cumartesi Postacısı* bir öykü yarışması düzenler. En iyi öykü yazarına yüz dolar verilecek. Poe beş öykü gönderir jüriye. Birinciliği kazanamaz. Ama gazete gönderdiği beş öyküyü de yayımlar. Böylece şair Poe aynı zamanda öykü yazarı Poe olur.

1832

Poe, Baltimore'da, halası Maria Clemm'in yanında kıt kanaat yaşamını sürdürüyor.

Kendini aşırı bir çabayla sanata ve edebiyata vermiş. Sürekli yazıyor, okuyor, çalışıyor. Eline geçen az miktardaki parayı da halasının kızı, küçük Virginia'nın eğitimine harcıyor.

1833

Sürekli öykü yazıyor. Baltimore'da yayımlanan *Cumartesi Konuğu*'nun öykü ödülünü kazanır. Bu ödül Poe'nun sanat yaşamına yeni bir devinim getirir. Edebiyat çevreleri toplantılar, tanıtma etkinlikleri düzenler. Onu jüri üyesi ve aynı zamanda romancı olan John P. Kennedy ile tanıştırırlar. Şair yarışmaya "Büyük Roma Tiyatrosu" (The Coliseum) adlı şiirini de göndermiş ve bu şiir de birincilik kazanmış. Ama jüri aynı kişiye iki ödülün birden verilmesini uygun görmemiş.

1834

Poe babalığı John Allan'la arasını düzeltme çaresi arar, başarılı olamaz. John Allan 27 Mart'ta ölür, Poe'ya da mirasından tek kuruş bırakmaz.

Şair babaannesi, halası, kuzini Virginia'yla birlikte. Genç Poe'nun saygın davranışlarından, çektiği geçim güçlüklerinden duygulanan P. Kennedy, giysi almak, akşam yemeklerinde ağırlamak gibi yardımlarda bulunur zaman zaman. Özellikle de onun *Yeraltı Edebiyat Bildiricisi* adlı yayın organının sahibi Thomas W. White ile bağlantısını sağlar.

Ocak: Godey's Lady's Book yayıncısı Poe'nun Düşsel adlı öykü yapıtını yayımlar. *"Folio Kulübü* başlığını taşıyan öykülerle ilgili öneriye ise

Philadelphia yayıncıları olumlu yanıt vermez.

1835
P. Kennedy'nin desteğiyle Poe'nun öyküleri ardı ardına yayımlanır.

Ağustos: Poe yeniden Richmond'da büyük bir güneyci derginin edebiyat bölümü sorumlusu.

Hemen çalışmaya koyulur, sade halkın beğenisine sunulmuş sıradan romanları şiddetle eleştirir. Parter'ın yaptığı *Euripide* çevirisine değgin eleştirileri özellikle dikkat çeker.

Olağan'ın savunucusu romancı, öykücü yazar ve eleştirmenlere savaş açar. Böylece o ana dek durgun olan sanat ve edebiyat dünyasında görülmemiş bir devinim ve çatışma başlar. Poe sözcük ve tümcenin ağırlığı üstünde önemle durur ve edebiyatın ciddiye alınması gereken bir yazın kolu olduğunu haykırır. Ancak bütün kalem kavgaları öykünün, romanın, yani düzyazının çevresindedir. Poe şiirinin ağırlığını koyamamıştır henüz.

Yazık ki bu başarılı öykücü iki şeytanın kurbanıdır: *alkol ve yalnızlık.* Nadiren içer, ama ne içmek! Patronu Thomas White'ı çileden çıkarıyor. Şairin halası Maria Clemm, halasının kızı Virginia ve halasının oğlu Neilson'la birlikte kaldığını yazmıştık. İçkiden doğan krizlerine artık katlanamaz Neilson, onu evden uzaklaştırır. Böylece Poe'da korkunç bir yalnızlık korkusu başlar. Öte yandan Virginia'ya da âşıktır. Halasına gönderdiği mektupta şunları yazar:

"Bu mektubu yazarken gözyaşlarıyla kör oldum, artık bir saat bile yaşamak istemiyorum. Virginia'yı ne kadar çok sevdiğimi biliyorsunuz. Bu aşkın gücünü sözcüklerle anlatamamam (...). Onun yanında olmadıktan sonra yaşamak bana haram. Niçin yaşayacağım? Aralarında beni seven tek bir kişi bulunmayan bu insanlar içinde. Hiçbir şey düşünemez haldeyim. Elveda sevgili Halam. Virginia'ya söyleyin hiç değilse bir veda mektubu yazsın bana, böylece ölümüm hızlansın." E.A.P.

Virginia için
Aşkım, tatlı Sissym, sevgili küçük kadınım, amcaoğlunun kalbini kırmadan önce iyi düşün.
– Eddy.

Mayıs: 16 Mayıs'ta Poe halasının ondört yaşındaki kızı Virginia ile evlenir.

Çift Ricmond'a yerleşir. Poe'nun küçük geliriyle yaşamaya başlarlar.

White şairin görevine son verir. Gerekçesi şairin tembelliği, kavgacılığı, içkiye düşkünlüğüdür. Bunlar bahane, gazetede yayımlanan sayısız eleştiriler, öyküler, yazılar Poe'nun ne kadar çok çalıştığının göstergesi. Yazar bozuntusu White'ın Poe'nun işine son vermesinin gerçek nedeni kıskançlık. Çok ünlü bir edebiyat dergisi olan *New York Review*'un yazı işleri müdürü Francis Hawks ona işbirliği önerir. Poe hemen kabul eder.

1837

Şubat: 17 Şubat'ta Richmond'ı terk eder. New York'ta mali kriz başlar, büyük dergiler tek tek kapılarına kilit vurur. Şairin çalıştığı *New York Dergisi* de kapanır. Poe pansiyon işleten halasının yanına taşınır karısıyla. Öykülerinin en uzunu olan Arthur *Gordon Pym'in Serüvenleri*'ni bu dönemde yazar, *Folio Klubü*'ndeki öykülerini yeniden gözden geçirir, düzeltir.

Temmuz: Ailesiyle birlikte Philadelphia'ya yerleşir.

Amerika tam bir mali panik içindedir.

1838

Poe Philadelphia'da. Çoğu ömürsüz dergilere öykü ve şiir vererek ailenin yaşamını sürdürmeye, evin geçimini sağlamaya çalışır.

Temmuz: Arthur Gordon Pym'in Öyküleri yayımlanır.

1839

Haziran: Burton'ın çıkarttığı *Burton's Gentleman's Magazin*'de (Burton Centilmenlerinin Dergisi) çalışmaya başlar. İstediği bağımsızlığı ona tanımaz Burton. Poe da edebiyat dostlarını uyarır: "Bu dergideki eleştirilerimi, değer yargılarımı sakın ciddiye almayın."

Yazarın eski düşü gerçekleşir. *Carey ve Lea* öykülerini iki cilt halinde yayımlamayı kabul eder: *Grotesque and Arabesque*. 1840 tarihini taşıyan ciltler 1839'un Kasımı'nda ya da Aralığında piyasadadır.

1840

Burton ile çalışması son bulur. Kendine ait büyük bir edebiyat dergisi çıkarma düşündedir. Bütün hazırlıklarını tamamlar. Ama parasızlık

nedeniyle bu düşünü gerçekleştiremez.

1841

1841 Haziranı'ndan 1842 Mayısı'na dek çağın en büyük edebiyat dergisi olan *Graham's Magazine*'de *(Graham'ın Dergisi)* çalışır. Bay Graham sevimli bir insan, kibar bir çalışma arkadaşı ve çalışkan bir emekçi olan Poe'dan çok hoşnut. Öyküleri ardı ardına yayımlanır: *Morg Sokağı Cinayetleri* (Nisan), *A Descent into the Maelstrom* (Mayıs), *The Island of the Fay* (Haziran) *The Colloquy of Monos and Una* (Ağustos).

Graham'ın izniyle diğer dergilerle de çalışır.

Şiirlerini yeniden elden geçirir ve bu şiirler *Graham's Yayınları*'ndan çıkar.

1842

20 yaşındaki Virginia çok güzel bir kadın ve çok iyi bir müzisyen. Ama hasta. Yaşamla ölüm arasında bir gidip bir geliyor. Poe çok üzgün. Bir yazısında "Umutla umutsuzluk arasında çırpınıp duruyorum, buna daha fazla katlanamayacağım," der. Öte yandan, öykücü ve şair olarak uğraşının en yüksek noktasındadır. Öykü kitapları peş peşe yayımlanır. *Graham's* adlı eleştiri yapıtı yazın dünyasında büyük beğeni ve saygınlık kazanır. Çözümsel eleştirinin ana ilkelerini saptar.

Mayıs: Graham'daki işini bırakır. Ekonomik durumu bir türlü düzelmez. Gümrükte bir iş bulmaya çalışır. Büyük bir edebiyat dergisi çıkarma düşü hâlâ sürüp gitmede. Dostları iyi bir iş bulması için çabalarlar. Yoksulluk içindeki bütün Amerikan yazarlarının tek umudu devlet dairelerinde bir görev alabilmektir. Dostları Poe'ya devlet başkanının huzuruna çıkma olanağı sağlarlar. Washington'a gider Poe, içki yüzünden başkanla buluşma saatini kaçırır ve acele Philadelphia'ya döner.

Çok içmiyor ama bir kadeh viski bile onu yatağa düşürebiliyor. Şu bir gerçek ki Poe asla kendini içkiye kurban eden biri değil. Yapıtlarında Baudelaire gibi içkiyi övmez. İçkiyle övünmez. Alkol'ün bir zehir olduğunu söyler. İçkiyi güç almak için içer. Ruhsal bir bunalıma mı düştü? İçer. Önemli biriyle, örneğin Amerika devlet başkanıyla mı görüşecek? Cesaret bulmak için içer. Evlilikleri ile ilgili ayrıntıları son bir kez görüşmek için Sarah Helen Whitman'la mı buluşacak? İçer. Poe alkol alışkanlığıyla savaştı. Zaman zaman içtiyse de asla bir ayyaş olmadı. En amansız düşmanları bile bu gerçeği kabul ederler.

Örnekler verelim.

Briggs: "Poe'yu yatağa düşürmeye bir kadeh içki bile yeter."

English: "Poe ne içkici, ne de ayyaştır. Sadece içkiyi kaldıramayan biri."

Hakkında söylenenlerin çoğu efsane, uydurulmuş şeyler. Yaşamı öyle anlatıldığı gibi düzensiz, başıboş değil. Çetin bir yaşam sürüyorsa bu gazeteci ve dar gelirli bir sanatçı olmasından kaynaklanıyordu. Ondokuzuncu yüzyıl Amerika'sında edebiyat sadece zaman geçirmeye yarayan boş bir uğraş gibi görülüyordu.

Ekonomik sıkıntılarına rağmen 1943 yazın yönünden verimli bir yıl. Haziran'da *Graham*'da "Fatih Kurtçuk" adlı şiiri yayımlanır. Bunu çeşitli dergilerdeki öyküleri izler. "Altın Böcek" adlı öyküsü yüz dolarlık bir yarışma ödülünü kazanır.

1844

Nisan: New York'a yerleşir. Manhattan'ın kuzeyinde, Brennan'ların çiftliğinde oturuyor. Korkunç bir çalışma içinde. Dinlenebildiği tek yer ise, Hudson ırmağının kıyıları. Çeşitli dergilere sattığı şiir ve öykülerinden aldığı küçük paralarla geçimini sağlama çabasında.

Zamanın çoğunu *Amerikan Edebiyatının Eleştirel Tarihi* adlı yapıtı yazmak için geçiriyor.

New York Mirror ozana küçük bir görev önerir, Poe kabul eder.

1845

Ocak: Evening Mirror 28 Ocak tarihinde "Kuzgun" şiirini yayımlar ve şiir Amerikan edebiyat tarihinde eşi görülmemiş bir başarı kaydeder. *Amerikan Dergisi, Sabah Haberleri* gibi organlarda şiir övücü eleştirilerle birlikte yeniden ve yeniden yayımlanır. *Broadway Journal* şairin gözden geçirdiği, düzeltmeler yaptığı öykülerini, eleştiri ve röportajlarını basar.

Temmuz: Broadway Journal'ın yazı işleri müdürü, Ekim ayında da sahibi olur. Ancak, haftada bir çıkan bu mütevazı dergi yazarının düşlerindeki o büyük edebiyat dergisinin yerini tutmaz.

Poe artık ünlü. Şairler ve Amerikan şiiri üstüne konferanslar veriyor, taşlamacı yöntemiyle de izleyicinin hayli ilgisini çekiyor. Oldukça kalabalık bir kitle geliyor konferanslarına. Şiir gösterilerinde şiirlerini okuyor. Var olan durumun koşullarına uymayı bilmeyen Poe bu şiir gösterilerinde "El Araf" gibi çok uzun bir şiiri okumaya kalkarak seyirciyi sıkıyor, bezdiriyor.

Kürsüye sarhoş çıktığından halkın sevegeldiği saygın edebiyatçıları yeren, onlarla alay eden sözler söylüyor.

1 Kasım'da *Broadway Journal*'da çıkan alaycı bir makalesiyle sanat dünyasını, kültür dünyasını yangın yerine çeviriyor. Sahibi olduğu bu derginin okur sayısı gittikçe azalıyor. Dergiyi kurtarmak için borçlanıyor Poe. Boş çaba. 3 Ocak 1846 tarihli sayı son sayı oluyor. Her şeye karşın 1845 şair için en verimli yıl. Temmuz'da *Wiley Yayınevi* öykülerinden düzenlenmiş bir seçkiyi, *Purham Yayınevi Kuzgun ve Diğer Şiirler* adı altında seçimini şairin bizzat yaptığı şiirleri yayımlıyor. Şubatta *Godey's Yayınevi Şehrazat'ın Bin İkinci Öyküsü*'nü çıkarıyor. Yazarın sözcüğün felsefi önemini vurgulayan yazılarını *Democratic Review* "Sözcüklerin Gücü" adıyla yayımlıyor. Graham Yayınları'ndan *The Imp of the Perverse* çıkıyor. Yapıtları yabancı dillere çevrilerek başta Fransa olmak üzre yabancı ülkelerde yayımlanıyor. Artık o ülkesi ve New York yazın dünyasının aslanı.

Ünlü kadın şair Bayan Osgood ile tanışır ve ilişkileri sonradan tutkulu bir aşka dönüşür.

1846

Başarılarla dolu, utkulu 1845 yılını yıkımlar, yaslar ve hastalıklarla 1846 izler. Bu yıl aynı zamanda New York'un kadın şairleri ile yapılan acınacak kavgalara da tanık olur.

Mayıs'ta New York'un uzak banliyölerinden biri olan Fordham'a yerleşir. Virginia ve Bayan Clemm'le birlikte mütevazı, küçük bir evde. Tarımsal alandaki bu sade ve erinçli yaşam Poe'ya rahat bir soluk aldırır. Bayan Mary Grove Nichols anılarında yoksul yaşama rağmen birleşik ve şen bir aile tablosu çizer.

Önce Poe hastalanır. Virginia'nın sağlığı daha da bozulur. Yazar bir ara eline kalem alamayacak hale gelir. Aile tam bir yıkım içinde. Yardımlarına Bayan Marie Louise Shew koşar. Aileyi incitmeyecek biçimde kendisi gölgede kalarak önemli bir maddi yardımda bulunur.

Aralık: New York Ekspres bir yazıyla kültür dünyasını Poe'ya yardıma çağırır. Kimsenin kılı kıpırdamaz. Bunu sonradan öğrenen Poe çok üzülür.

Sağlığı biraz düzelince hızla çalışmaya koyulur. Ocak'ta *Arthur'un Leydileri Dergisi* "Sfenks"i, Kasım'da *Godey* "The Cask of Amontillado"yu yayımlar. 1846 özellikle kuramsal düşünceler yılıdır. Nisan'da Graham Yayınları'ndan *Kompozisyon Felsefesi*, çeşitli gazetelerde şairin

"Marginalia" adı altında topladığı fikir yazıları çıkar. Bir diğer yayınevi *Literati* adı altında bir dizi yazar portrelerini yayımlar.

Morg Sokağı Cinayetleri'nin çevirisiyle ilgili davadan sonra Poe Paris'te de iyice ünlenir.

1847

Ocak: Virginia 30 Ocak'ta Fordham'da veremden ölür. Büyük üzüntü içindeki Poe hastalanır ve haftalarca yatağa çivilenir. Halası Bayan Clemm'in tıbsal bilgisi oldukça fazla Bayan Marie Frances Shew'in özenli bakımı sayesinde iyileşir. Bir öyküsü yayımlanır. Düşlediği edebiyat dergisine kaynak aramak için Philadelphia'ya gider. Bir kez daha düş kırıklığına uğrar. Hastalanır, Fordham'a döner.

Aralık: Amerika Dergisi "Ulalume"yi yayımlar.

Barışçı Demokrasi'de "Kara Kedi"nin Fransızcaya çevirisi çıkar.

1848

Yazarın çeşitli öyküleri yayımlanır. Poe'nun İngilizcenin en büyük şairi dediği Tennyson Prenses adlı şiir kitabını yayımlar. Şair. *Kuzgun ve Diğer Şiirler* adlı kitabını şair Elisabeth Barrett'e ithaf etmişti, aynı şair *Portekiz'den Soneler*'i çıkarır, ancak Poe ilgi göstermez.

Büyük bir edebiyat dergisi kurma düşü devam ediyor.

Haziran: Eureka, Bir Düzyazılmış Şiir piyasaya çıkar. Poe umduğu ilgiyi göremez. Dize üstüne çalışmalarını *Dizenin Felsefesi* adlı kitabında toplar.

Son birkaç kuruşu da tükenmek üzre. Önemsiz bir bedel karşılığında Bayan Estelle Anna Lewis'in yayımlayacağı şiirleri düzeltme önerisini kabul eder.

Bayan Shew şaire olan ilgisini sürdürüyor.

Örneğin "Çanlar" şiirini yazarken de Poe'ya yardımcı olur.

Bayan Shew ilişkilerinin şairin ününe ve saygınlığına zarar verebileceğini ileri sürerek bağları koparır.

Şair Bayan Osgood'un arkadaşı kadın şair Jane E. Locke konferans vermesi için Poe'yu Massachussetts'e çağırır. Poe orda Locke'un arkadaşı Nancy Heywood'la tanışır ve aralarında duygusal ilişki kurulur. Yazar onun için "Annie" şiirini kaleme alır.

Bayan Sarah Helen Whitman'ın çağrısı üzerine Rhode Island'da konferans vermek için New York'a gelir. Bayan Lynch'in isteğine uyarak

Bayan Whitman "Kuzgun" adlı bir şiir yazar ve şiiri Poe'ya adar. Şiirin yayınından sonra bu kez de Poe "Helen'e" (To Helen) şiirini kaleme alır. Bu şiir de *Union Magazine*'de yayımlanır. Ne var ki her iki şair de henüz birbirlerini görmemişler. Sanat dünyasında sık rastlanan bu tür yazın oyununu Poe ciddiye alır. Helen Whitman'la tanışmak için *Providence*'a gider, hatta Helen'e evlilik önerisinde bulunur. Helen'den kesin bir yanıt alamaz. Birileri kadını Poe'ya karşı dikkatli olması için uyarmış. Şair önce Lowell'a, Bayan Richmond'ın yanına, daha sonra Boston'a, Boston'dan sonra da Kasım başında Providence'a gider. Geceyi tümüyle uykusuz geçirir. Sonra eczaneden bir şişe uyku ilacı, laudanum alır ve hemen hemen yarısını bir dikişte içer. Öldürücü bir doz aslında. Amacı kendini öldürmek miydi, bir an önce uyuyabilmek miydi bilinmiyor.

13 Kasım'da Bayan Helen Whitman'la yeniden buluşur. İçkiyi yeniden bırakacağına söz verince Helen Whitman onun evlilik önerisini kabul eder. Düğün Aralık'ta, Providence'da olacak, ay sonunda Poe'nun konferans için zaten Providence'a gelmesi gerekecek.

Konusu "Şiir'in İlkesi" olan konferans çok başarılı geçer. Şair daha sonra Bayan Whitman'ın evine gider. Dingindir ama içkili olduğu bellidir. İçkiyi bırakma sözü veren bir insanın evine sarhoş gelmesine şaşırır Whitman, annesinin de yardımıyla şaire evi terk etme ricasında bulunur. İlişkileri kesinlikle biter. Griswold gibi kimileri bu kopuşu Poe'nun yatakta cinsel başarısızlığa uğradığı şeklinde fantezilere bürümeye kalktılar. Oysa olay yalnızca Poe'nun eve içkili gelmesinden kaynaklanıyor. İlişkilerinin bitmesinden her iki yan da üzüntü duymaz.

Poe yeniden Bayan Richmond'a yönelir.

Temmuz: Temmuz 15'de *Düşünce Özgürlüğü* Baudelaire'ın çevirisi ile "Révélation Magnetique"i (Manyetik Vahiy) yayımlar.

1849

Poe'nun yaşamının son yılı oldukça verimlidir. *Godey's* öykülerini, *The Flag of Our Union* öykü ve şiirlerini yayımlar.

31 Mart'ta "Rüya İçinde Rüya", 21 Nisan'da "Eldorado", 28 Nisan'da "Annie İçin", 7 Temmuz'da "Annem'e" yayımlanır. Sadece "Annabel Lee" şairin ölümünden sonra *New York Tribune*'de çıkar.

Poe *Şiirin İlkesi* üstünde çalışır, yapıtı yeniden elden geçirir. Bu çalışması da şairin ölümünden sonra yayımlanacaktır.

Büyük bir edebiyat dergisi çıkarma düşü sona ermiş değil. Bu tasarısını gerçekleştirmek ve gerekli mali olanakları sağlayabilmek için 30 Haziran'da Fordham'dan ayrılıp Philadelphia'ya gider. 13 Temmuz'da Richmond'a geçer. Eski dostları sıcak bir ilgiyle karşılar onu. "Şiirin İlkesi" konulu konferansı büyük ilgi görür. Çeşitli bilimsel topluluklardan davetler alır. Mutludur, geleceğe değgin tasarıları vardır. İlkgençlik aşkı, nişanlısı Elmira Royster şimdi duldur.

Eylül: 24 Eylülde Richmond'dan ayrılıp Baltimore'a gider. Sağlığı yerinde görünmektedir. Ancak 3 Ekim'de sokakta baygın bulunur. Hemen Washington Hastanesi'ne kaldırırlar, 7 Ekim 1849'da, bu hastanede ölür. Niçin öldü, neden öldü bilinmiyor. Tedavisini yapan doktor John J.Moran'ın anıları çelişkilerle dolu, gerçeği yansıtmıyor.

Şairin ölümüne değgin çeşitli söylentiler yayıldı, konferanslar verildi. Kimilerine göre Baltimore'da seçim vardı ve o zamanlar seçimlerde iyi bir denetim yoktu. Bir siyasal partinin yandaşları şairi içirip içirip çeşitli bölgelere götürüyor, kendi partileri için oy kullandırıyorlardı. İşte şair böylece alkol komasından ölmüştü. Kimilerine göre ölüm nedeni böbrek zehirlenmesi, kimilerine göre ise kalp kriziydi. Kimileri şeker hastalığından, kimileri beyin kanamasından öldü diyordu.

8 ya da 9 Aralık tarihinde Baltimore'da toprağa verildi. Ve efsaneleşti.

EDGAR ALLAN POE'NUN YAPITLARI

Öyküler

In Folio Klübü, Metzengerstein, Omlet Dükü, Kudüste Bir Olay, Soluk Yitimi, Bon Bon, Bir Şişede Bulunmuş Elyazması, Buluşma, Berenice-Morella-Lionnerie-Hans Praaf Adlı Birinin Benzersiz Serüveni, Kral Veba, Gölge, Bir Hayvanda Dört Hayvan, Leopar Adam, Arthur Gordon Pyrm de Nantucket'in Serüvenleri, Gizemleme, Sessizlik, Blackwood'a Bir Makale Nasıl Yazılır?, Çetin Yaşam, Gözetleme Kulelerindeki İblis-Yeniden Yapılmış Adam, Usher Evin'in Düşüşü, Eiros'un Chanmion'la Konuşması, William Wilson, Julius Rodman'ın Günlüğü, İş Adamı- Kitlelerin Adamı, Küçük Fransız Kolunu Niçin Eşarpta Taşıyor?, Morg Sokağında Çifte Cinayet, Maelström'e Bir İniş, Peri Adası, Monos ve Una Arasındaki Görüşme, Başınızı İblise Emanet Etmeyin, Üç Cumartesi Haftası, Elenora, Beyzi Portre, Kızıl Ölümün Maskesi, Bahçe Görünüm, Marie Roget'ın Gizemi, Kuyu ve Sarkaç, Açımlamacı Yürek, Altın Bokböceği, Karakedi, Gerçek Bilimlerden Biri Olarak Kabul Edilen Dolandırıcılık, Wissahiccon'da Bir Sabah, Gözlük, Bay Augustus Bedloe'ın Anıları, Balonlu Ördek, Vaktinden Önce Gömülme, Manyetik Açımlama, Dikdörtgen Şeklindeki Sandık, Saçmanın Meleği, İşte Cani, Bay Thingum Bob'ın Edebiyat Yaşamı, Çalınmış Mektup, Şehrazat'ın Binikinci Öyküsü-Mumyayla Küçük Tartışma, Sözün Gücü, Ahlaksızlığın İblisi, Dr. Goudron'ın ve Profesör Plume'un Sistemi, Bay Valdemar'ın Durumuna Değgin Gerçek, Sfenks, Amontillado Fıçısı, Arnheim Mülkü, Mellonta Tauto, Hop Frog, Von Kemppelen, Keşif, Landor Kır Evi, Far.

Denemeler

Eleştiriler:

B'ye Mektup, Kaba ve Arabesk Öyküler'in Önsözü, Kuzgun ve Diğer Şiirler'in Önsözü Giriş, Öykü Sanatı, Bir Şiirin Doğuşu, Şiirin İlkesi, Maelzel Satrançççısı, Döşeme Felsefesi, Marginalia, Eureka.

Şiirler

O Tempora! O Mores! (Ey Zaman! Ey Gelenekler!), Timurlenk, Şarkı, Düşler, Ölülerin Ruhları, Akşam Yıldızı, Öyküntü, Bağlamlar, Göl, Bilim'e Sone, El Araf, Romans, O'na, O'na, Irmak'a, O'na, Periler Ülkesi, Yalnız,

Elizabeth, Akrostiş, Joe Locke, Helen'e Bağlamlar, İsrafil, Denizdeki Kent, Uyuyan, Lenore, Tedirgin Vadi, Serenad, O'na, Fanny, Büyük Roma Tiyatrosu (The Coliseum), Cennettekine, İlahi, F'ye, AF, SO'ya., "Politien" Sahneleri, Gelin Balad'ı, Zante'ye, Perili Saray, Sessizlik, Fatih Kurtçuk, Düş Ülkesi, Kuzgun, Eulalie, Aziz Valentin İçin, M.L.S.'ye, Ulalume, Bilmece, M.L.S'ye, Çanlar, Helen'e, Rüya İçinde Rüya, Eldorado, Annie İçin, Annem'e, Annabel Lee.

EDGAR POE'NUN MEZARI

Gerçek haline dönmüş sonunda sonsuzlukla
Şairimiz, elinde o çıplak, yalın kılıncı
Ölümün bu acayip seste zafer çığlıkları
Attığını bilmeyen çağını uyarmada!

Bir zamanlar Hidra'yı dinleyen meleğin hayın
Sıçrayışı gibi oymağın sözlerine onlar
Anlam verip içilmiş büyüyü açıklıyorlar
Onursuz dalgalarında siyah bir karışımın.

Ey yakarış! Ey sızı! Hasım topraktan, buluttan
İmgeleminiz eğer Poe'nun bu göz kamaştıran
Mezarıyla bezenmiş bir kabartma yontamazsa

Hazin bir yıkımdan buraya düşmüş dingin kitle,
En azından şu granit sınırını sonsuzca
Küfrün kara kanadına göstersin gelecekte.
Stephane Mallarmé

POE ZAMANINDA YAYIMLANAN BAZI ÖNEMLİ YAPITLAR

Yazarın Adı	*Kitabın Adı*	*Tarih*
Wordsworth	Şiirler	1806

Lavater	İnsanları Fiziksel Görünümlerinden	

	Tanıma Sanatı	
Hegel	Zihnin Fenomenolojisi	1807
Germain de Staël	Corinne	
Goethe	Faust	1808
Washington Irving	Knickerbocker'a Göre	1809

	New York Tarihi	
Lord Byron	İngiliz Halk Ozanları ve İskoç Eleştirileri	

Chateubriand	Kurbanlar	

Goethe	Seçimli İncelikler	
Lord Byron	Childe Harold	1812
Shelley	Kraliçe Mab. (şiir)	1813

William Cullen Bryant	Suda Yaşayan Bir Kuşa	

Francis Scott Key	Yıldızlı Sancak, Ulusal Marş	
Walter Scott	Waverley	1814

Byron	Korsikalı ve Lura	
Persy Bysshe Shelley	Entelektüel Güzelliğe İlahi	1816-1819

Benjamin Constant	Adolphe	
Byron	Manfred	

Thomas Moore	Lalla Rookh	

Coleridge	Biographia Literaria	

(Edebiyat Biyografisi)

John Keats	Endymion, Anlatmalı (şiir)	
Mary Shelley	Frankeştayn ya da Çağdaş Promethee	1816-1819

ve Rip van Winkle

Walter Scott	Edimbourg Hapishanesi,	

	Lamermoor'un Nişanlısı, Ivanhoe	

Arthur Schopenhauer	İrade ve temsil alarak dünya	

André Chénier	Bütün Eserleri	
Charles Robert	Maturin Melmoth	1820

	ya da Başıboş Adam (roman)	
Shelley	Zincire Vurulmuş Promethe	

John Keats	Ode'lar, Lamia, Hypering	

Washington İrving	Sleepy Hollow Efsanesi	
William Cullen Bryant	Şiirler	1821-1825

James		

Fenimoore Cooper	Casus	

Walter Scott	Kenilworth	

Charles Nodier	Smarra ya da gecenin İblisleri	

D'Arlincort	Yalnız	

Joseph de Maistre	Saint-Petersburg Akşamları	

Washington Irving	Bracebridge Şatosu	
Fritz – Grene Halleck	Alnwick Castle	1821-1825

Delacroix	Dante'nin Kayığı	
James F. Cooper	İstihkâmcı; Pilot	

Walter Scott	Qentin Durward	

Washington Irving	Bir Yolcunun Öyküleri	
William Hazlitt	Çağın Zihniyeti	1824-1825

	(Elisabeth dönemi	

	üstüne deneme)	
James F. Cooper	Mohikanların Sonuncusu	1826

Benjamin Disraeli	Vivian Grey	

Chateaubriand	Bütün Eserleri	
James F. Cooper	Çayır	1827

Tucker	Ay'a Yolculuk	

Thomas de Quincey	Güzel Sanatlardan Biri Olarak Cinayet Şiirler	

William G. Simms		

Victor Hugo	Cromwell	

Stendhal	Armance	

Delacroix	Sardanapale'nin Ölümü	
Washington İrvino	Kristof Kolomb	1828

Nathaniel Hawthorne	Franshawe	
Washington Irving	Gırnata'nın Fetih Tarihi	1829

Victor Hugo	Bir Mahkûmun Son Günü	
Stendhal	Kırmızı ve Siyah	1830

Auguste Comte	Pozitif Felsefe Dersleri	
Edgar Allan Poe	Omlet Dükü	1831

	Lionnerie	
Washington Irving	Elhamra Öyküleri	

Victor Hugo	Notre-Dame'ın Kamburu	

Delacroix	Halkın Kılavuzu Özgürlük	
William C. Bryant	Şiirler	1832

John F. Kennedy	Wallow Barn	

Fenimor Cooper	Zındıklar Kampı	

Carot	Diana'ın Banyosu	
H.W.Longfellow	Denizaşırı	1833

W.G.Simms	Martin Faber	

J. Neal	Down Easters (roman)	

Edgar Quinet	Ahasverus	
David Crockett	Davy Crockett'in Yaşamı	1834

Bulwer-Lytton	Pompeinin Son Günleri	

Alfred de Musset	Larenzaccio	

Sainte-Beuve	Şehvet	

Delacroix	Cezayir Kadınları	
Nathaniel Hawthorne	Delikanlı Goodman	1835

	Brown (öykü)	
Washington Irving	Çayırlarda Bir Tur	1835

(Suçlu Peri ve Diğer Şiir'ler)

John P. Kennedy	At Ayakkabı Robinson	

Edward Bulwer Lytton	Rienzi	

Charles Dickens	"Boz"un İlk Kronikleri	

Alexis de Tocqueville	Amerika'da Demokrasi	
Oliver W. Holmes	Şiirler	1836

Washington Irving	Astoria	

Charles Dickens	Bay Pickwick'in Serüvenleri	

Alfred de Musset	Çağın Çocuğunun İtirafları	
Nathaniel Hawthorn	İki kez Anlatılmış Öyküler	1837

Branson Alcott	Konuşmalar	

Charles Dickens	Oliver Twist	

Balzac	Sezar Birotteau	
Ralph Waldo Emerson	İlahi Okul Adresi	1838

John Greenleaf		

Whittier	Balad'lar ve Slavery Karşıtı Şiirler	

John Neal	Charcoal Sketches	

Alexis Toequeville	Amerikada Demokrasi	

Lamartine	Bir Meleğin Düşüşü	

Henry W. Long Fellow	Hyperion ve Gecenin sesi	
Nathaniel Parker	Tortesa; Loitering of Travel	1839

Charles Dickens	Nicholas Nickleby	

Stendhal	Parma Manastırı	

Sainte-Beuve	Sanayi Edebiyatı	

Balzac	Yitik Hayaller	
James F. Cooper	Klavuz	1840

William G. Simms	Kıyı Kartalları	

John P. Kenedy	Quodlibet	

Charles Dickens	Eskillerin Dükkânı	

R. W. Emerson	Denemeler, İlk Dizeler	

James F. Cooper	The Deerslayer	

Charles Dickens	Barnaby Rudge	

Elizabeth B. Baret	Çocukların Feryadı	

Victor Hugo	Işıklar ve Gölgeler	

Alfret de Musset	Bütün eserleri	

Proudhon	Mülkiyet Nedir	

Alexis de Tocqueville	Amerika'da Demokrasi (ikinci bölüm)	
Henry W. Longfellow	Baladlar ve Diğer Şiirler	1841

Carlyle	Kahramanlar ve Kahramanların inancı	
William C. Bryant	Çeşme ve Diğer Şiirler	1842

Rufus Griswold	Şairler ve Amerika şiiri	

Eugéne Sue	Paris'in Gizemleri	

Tennyson	Locksley Hall ve İlyada	
W.H. Prescott	Meksikanın Fethi	1843

James F. Cooper	İki Amiral	
Henry W. Longfellow	İspanyol Öğrenci	1843

Charle sDickens	Martin Chuzzlewitt	

Thomas Cartyle	Geçmiş ve Şimdiki Zaman	

William E. Channig	Zaman	

Yeni Şiir

Thomas Cole	Catskill'lerdeki Irmak	
Ralph Emerson	Denemeler, ikinci dizi	1844
Benjamin Disraeli	Sybill	1845

Jules Michelet	Rahip	
Nathaniel Hawtborne	Moses from Old Manse	1846

Dostoyevski	İnsancıklar	
Thackeray	Züppelerin Kitabı	1848

Lewis Carroll	Alice Harikalar Diyarında	
Herman Melville	Salı	1849

Charles Dickens	David Copperfield	

Charlotte Bronte	Shirley	

Ruskin	Mimarın Yedi Lambası	

Sainte-Beuve	Pazartesi	

Kaynakça (İngilizce ve Fransızca)

Edgar Allan Poe'nun Şiirleri, Virginia Üniversitesi Yayınları, 1965.

Edgar Poe, Kendi anlatımıyla, Seuil Yayınları, Paris, 1968.

Edgar Poe, *Şiirler*, Aubier Yayınları, Paris, 1978.

Edgar Poe, *Şiirler*, Gallimard Yayınları, Paris, 1982.

Edgar Allan Poe, *Bütün Şiirler*, Gramercy Yayınları, New York, 1992.

Edgar Poe'dan On Şiir, Le Temps qu'il fait Yayınları, Paris, 1997.

Edgar Allan Poe, Öyküler, Denemeler, Şiirler, Robert Laffont Yayınları, Paris, 2011.

(*1) Annabel Lee: İsimdeki "Lee" Türkçede "Li" olarak okunur. Bu açıklamayı yapıyorum çünkü bu sözcük şiir boyunca "i" uyağını oluşturuyor (E. A.).